

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

WIKIMEDIA FOUNDATION INC. VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/22355)

Karar Tarihi: 26/12/2019

R.G. Tarih ve Sayı: 15/1/2020 - 31009

GENEL KURUL

KARAR

Başkan	: Zühtü ARSLAN
Başkanvekili	: Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekili	: Recep KÖMÜRCÜ
Üyeler	: Serdar ÖZGÜLDÜR Burhan ÜSTÜN Engin YILDIRIM Hicabi DURSUN Celal Mümtaz AKINCI Muammer TOPAL M. Emin KUZ Kadir ÖZKAYA Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ
Raportör	: Derya ATAKUL Yunus HEPER
Başvurucular	: 1. Wikimedia Foundation Inc.
Vekili	: Av. Gönenç GÜRKAYNAK : 2. Punto24 Bağımsız Gazetecilik Derneği
Vekili	: Av. Veysel OK : 3. Yaman AKDENİZ
Vekili	: Av. Hediye Gökçe BAYKAL : 4. Kerem ALTIPARMAK
Vekili	: Av. Hediye Gökçe BAYKAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Wikipedia isimli internet sitesinin tamamına erişimin engellenmesi kararı verilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Birinci başvurucu 9/5/2017 tarihinde, üçüncü ve dördüncü başvurucular 12/5/2017 tarihinde, ikinci başvurucu ise 8/6/2017 tarihinde başvuru yapmıştır.

3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2017/22783 ve 2017/26860 numaralı başvuru dosyalarının 2017/22355 numaralı başvuru dosyası ile birleştirilmelerine, incelemenin 2017/22355 numaralı başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine ve diğer dosyaların kapatılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

8. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

9. Birinci Bölüm tarafından 11/9/2019 tarihinde yapılan toplantıda, niteliği itibarıyla başvurunun Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görülmüş ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

10. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Birinci Başvurucu Wikimedia ile İlgili Genel Açıklamalar

11. Birinci başvurucu, Wikipedia isimli internet sitesinin sahibidir. Türkçe versiyonunun adı Vikipedi olan ve sunucuları Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) bulunan Wikipedia;

i. İçeriği dünyanın her köşesinden gönüllü insanlar tarafından ortaklaşa hazırlanan açık kodlu, kâr amacı gütmeyen, ücretsiz çevrim içi ansiklopedi olarak adlandırılan bir internet platformudur. Açık kaynaklara göre 2007 yılı itibarıyla iki milyon başlığı geçerek tüm zamanların en büyük ansiklopedisi unvanını kazanmış olup 2017 yılı itibarıyla da aylık yaklaşık 400 milyon tekil ziyaretçi ile dünyanın en fazla ziyaret edilen beşinci web sitesi konumuna ulaşmıştır. Bilim ve teknoloji, çevre, dil, doğa, hukuk, inanç, işletme, kişiler, kronoloji, kültür, sağlık, siyaset, tarım ve yaşam kategorileri altında milyonlarca madde içermektedir.

ii. Herkesin içerik sağlayıcı olarak katılımına açık bir platformdur. Dünya üzerinde internete bağlı bilgisayarı olan herhangi bir kişi tüm sayfalarda ekleme, çıkartma ve düzenleme yapabilme imkânına sahiptir. Bu kapsamda her gün kullanıcılar tarafından binlerce yeni madde başlatılmakta ve mevcut maddelerde değişiklikler ve güncellemeler yapılmaktadır. Dolayısıyla nihai doğruların yer aldığı bir internet sitesi olmayıp içerikler zaman içinde değişikliğe uğrayabilmektedir. Nitekim Wikipedia bu durumu internet sitesinde şöyle ifade etmiştir:

"Bir viki olarak, maddeler hiçbir zaman tamamlanmış, bitmiş değildir. Maddeler sürekli olarak değiştirilir ve zaman içinde geliştirilir. Bu durum genellikle, hem maddenin kalitesinin artmasına hem de bilginin adil ve dengeli bir şekilde sunumu üzerinde fikir birliği oluşmasına yol açacaktır.

Kullanıcılar başlangıçtan itibaren bütün maddelerin ansiklopedik nitelikte olmadığını farkına varmalıdırlar. Aslında birçok madde ilk yazıldığında subjektif bilgi içerir, uzun bir tartışma sürecinde adım adım tarafsız bir maddeye dönüşür. Bazı maddelerde ise bu süreç düşüncelerine fanatiklik derecesinde bağlı olan bazı yazarlar yüzünden daha da uzayabilir.

Kısmen bu durum Vikipedi'nin dahili sorun çözme mekanizmasından kaynaklanmaktadır, herhangi bir anlaşmazlık çıktığında daha deneyimli editörlerin soruna ilgi göstermesi zaman almaktadır.

'İdeal' sayılan Vikipedi maddesi dengeli, tarafsız, ansiklopedik ve içeriği doğrulanabilir olmalıdır. Sayısı artan maddeler zamanla bu ideal duruma ulaşmaktadır, hatta çoğu ulaşmıştır. Ancak, bu bir süreçtir ve kullanıcıların katkılarıyla maddelerin ideal duruma ulaşmaları aylar hatta yıllar alabilir. Bazı maddeler, tamamen alıntılanmamış içeriğe sahiptir. Bazılarının içeriği ise ileride genişletilecektir. Yanılgı içeren bilgiler, sonraki katkılarla farkedilecek, bu bilgiler ya silinecek ya da yorumlanacaktır.

İçerik gün geçtikçe kalitelileşmesine rağmen, eğer bir araştırma kaynağı olarak kullanacaksanız Vikipedi'yi dikkatli kullanmanız çok önemlidir. Çünkü maddeler doğal olarak çok çeşitli standart veya olgunlukta olabilmektedirler."

iii. 280 ayrı dilde versiyona sahip olup 2018 yılı verilerine göre Wikipedia'da 5.764.000 madde üzerinde çalışan yaklaşık 134.000 aktif editör vardır. Wikipedia'nın İngilizce, Almanca ve Fransızca versiyonları en fazla madde içeren versiyonları olmakla birlikte sadece Türkçe Vikipedi'de 4/7/2019 tarihi itibarıyla 1.036.586 kayıtlı kullanıcı, toplam 1.648.102 sayfa, 330.434 madde vardır ve bugüne kadar toplam 20.709.924 değişiklik yapılmıştır. Wikipedia, maddelerinin zayıf yönlerini şu şekilde açıklamıştır:

"Wikipedia'nın radikal bir şekilde herkese açık olması, herhangi bir maddenin herhangi bir zamanda kötü bir vaziyette olabilmesi anlamına gelir. Örneğin madde metninin ortasında tartışmalı ifadeler olabilir veya madde vandalizme uğrayabilir.

Vikipedi, tam editoryal bir anlaşmazlık çözme mekanizmasına sahiptir. Yani anlaşmazlıkları çözen bir üst mahkeme yoktur. Bunun sonucunda madde üzerindeki anlaşmazlıkların çözülüp maddenin tarafsız ve kaliteli hale gelmesi çok uzun bir süre alabilir.

Bariz vandalizm girişimleri kolayca tespit edilip düzeltilmesine rağmen, göze çarpmayan vandalizm veya bakış açısı eksikliği içeren maddeler oldukça fazladır.

Çok önemli maddelerin doğruluğu hakkında hiçbir sistematik kontrol mekanizması yoktur, kusur veya eksiklik içerebilirler.

Sık denetlenen maddelerde daha az gözükmek üzere, maddeler bazı yönlerden eksik olabilir. Örneğin bir maddede bir bakış açısı iyi yansıtılmış olmasına rağmen diğer bakış açıları üzerinde durulmamış veya göz ardı edilmiş olabilir.

Bazı katkılar ilkelerimizle tamamen örtüşmeyebilir, veya alıntılanmamış (özgün) bilgi içerebilir."

iv. Sayfaları arasında ve çoğu sayfanın sonunda iç bağlantılar bulunmaktadır. Bu, sitede bir başka maddenin okunulan konu ile alakası olduğu ve yer aldığı ara yüzde o madde ile ilgili daha ayrıntılı bilgi bulunabileceği anlamına gelmektedir. Böylelikle bağlantılar arasında dolaşarak daha fazla bilgiye erişilebilmektedir.

v. Sayfalarında yer alan içerikler çoğunlukla atıf ve referans bilgisi içermektedir.

vi. "*Seçkin içerik*"lerin bulunduğu ayrı bir bölüme sahiptir ve "*seçkin içerik*"i en başarılı çalışmalarının örneklediği bölüm olarak tanımlamaktadır. Tüm seçkin içerik çeşitlerinin detaylı bir inceleme sürecinden geçirildiğini belirten Wikipedia, bir içeriğin yüksek standartları karşıladığından ve nihai amaçlarına örnek teşkil ettiğinden emin olduğunda içeriğin bulunduğu sayfanın sağ üst köşesine konulan küçük altın bir yıldız ile bu içeriğin seçkin içerik olarak işaretlendiğini açıklamaktadır.

12. Bireysel başvuru formunda Wikipedia'nın haber kaynaklarıyla bağlantı kurma ya da onlara atıfta bulunmanın yanı sıra haber kaynaklarında yer alan hikâyeleri betimlediği, haberleri izah ettiği ve özetlediği, çoğunlukla bir konu hakkında birbiriyle çatışanlar da dâhil farklı perspektifleri yansıttığı belirtilmiştir.

B. Diğer Başvurularla İlgili Genel Açıklamalar

13. İkinci başvuru; ifade özgürlüğünü, bilgiye erişim ve bilgiyi yaygınlaştırma hakkını savunan bir sivil toplum kuruluşudur.

14. Üçüncü ve dördüncü başvuru, olayların meydana geldiği tarihte internet ve insan hakları alanlarında çalışan akademisyenlerdir. Başvuruların özellikle internette ifade özgürlüğü ile ilgili konularda akademik çalışmaları bulunmaktadır.

C. Erişim Engeli Konulması Süreci

15. Başbakanlık Güvenlik İşleri Genel Müdürlüğü, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna (BTK) hitaben 28/4/2017 tarihli yazısı ile Wikipedia'da bulunan ve 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 8/A maddesi uyarınca "*Yaşam hakkı ile kişilerin ve mal güvenliğinin korunması, milli güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi*" açısından gecikmesinde sakınca bulunan hâller kapsamında değerlendirilen iki içeriğin çıkarılması, çıkarılmaması durumunda içeriklere

erişimin engellenmesi, içeriklere erişimin engellenmemesi durumunda da alan adı üzerinden internet sitesinin tümüne yönelik erişimin engellenmesi kararı verilmesini talep etmiştir.

16. Başbakanlık Güvenlik İşleri Genel Müdürlüğü tarafından gecikmesinde sakınca bulunan hâller kapsamında değerlendirilen iki içeriğin yer aldığı maddeler şöyledir:

i. Birinci madde "*State-Sponsored Terrorism*" (*Devlet Destekli Terörizm*) başlığını taşımaktadır. İngilizce olarak kaleme alınan söz konusu maddenin içeriğinde devlet destekli terörizm, terörle bağlantılı devlet dışı aktörlere hükümet desteği olarak tanımlanmakta, ancak bu ifadenin aşağılayıcı niteliği nedeniyle belirli örneklerin tanımlanmasının genellikle siyasi anlaşmazlığa neden olduğu belirtilmektedir. Söz konusu başlık altında on altı ülkenin ismi bulunmaktadır. Bu ülkeler Afganistan, Hindistan, İran, İsrail, Libya, Malezya, Pakistan, Filipinler, Katar, Rusya, Suudi Arabistan, Suriye, Sovyetler Birliği, Türkiye, Birleşik Krallık ve ABD olarak sıralanmış olup her birinin alt başlığında terörizme sağladığı iddia edilen desteğe ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Erişimin engellenmesi kararına konu olan "*Turkey*" alt başlığındaki açıklamada genel olarak;

- Türkiye'nin el-Nusra, IŞİD gibi çeşitli aşırı İslamcı grupları desteklemekle suçlandığı ileri sürülmüş ve kamuoyunda tanınmış bazı kişilerin beyanlarına yer verilmiştir. Anamuhalefet partisi lideri olan Kemal Kılıçdaroğlu'nun Hükümeti teröristlere para yardımı yapılmaması ve terörist grupların eğitilmemesi konusunda uyardığı ifade edilerek Cumhuriyet gazetesinin 12/10/2014 tarihinde "*Fuat Avni*" isimli sosyal medya hesabından paylaşılan Türkiye'nin el-Kaide ile bağlantılı terörist gruplara finansal ve askerî yardım sağladığına ilişkin tape kayıtlarının sızdığı iddiasının aktarıldığı belirtilmiştir. ABD'nin eski Türkiye Büyükelçisi Francis Ricciardone'nin de, Türkiye'nin Ahrar el-Şam ve el-Kaide'nin Suriye kanadını doğrudan desteklediği ve birlikte çalıştığı iddiasında bulunduğu belirtilerek eski bir ABD istihbarat görevlisinin el-Nusra'nın Suriye'nin bir bölgesi olan Ghouta'da kimyasal saldırı gerçekleştirdiği ve Türkiye'nin bu saldırıdan haberi olduğu şeklindeki iddiası aktarılmıştır.

- El-Nusra'nın kamplarını Suriye'nin Türkiye sınırı boyunca kurduğu ve sınır kenti Azaz yakınlarında Türkiye'den düzenli olarak yardım aldığı, YPG lideri Abdu İbrahim ile Suriye Hükümetinin müttefikleri tarafından Türkiye'nin açıkça el-Nusra ve IŞİD'i desteklediğinin iddia edildiği, Türkiye'nin Reyhanlı saldırısından önce Suriye Hükümeti karşıtlarına kapılarını açtığı, yaralıların Türk hastanelerinde tedavi edildiği, Türkiye'nin daha önceleri topraklarından Suriye'deki savaşa katılmak isteyenler ile IŞİD'e mühimmat transferine göz yumduğu ileri sürülmüştür. Bu iddialar, bazı iktidar ve anamuhalefet partisi yetkililerinin söylemleri ile bir IŞİD komutanının ifadelerine ve Suriye'de Kürtlerden oluşan silahlı grupların ürettiği bazı dokümanlara dayandırılmıştır.

- Ürdün istihbaratının Türkiye'nin IŞİD militanlarını eğittiği iddiası, Mısırlı bir yetkilinin Türkiye'nin IŞİD'e uydu görüntüleri verdiği iddiası, bir YPG komutanı ile Kobani Belediye Başkanı Anwar Moslem'in Türkiye'nin IŞİD'e sağladığı destek ile ilgili iddiaları aktarılmıştır.

- ABD'nin Türkiye'yi IŞİD'den petrol almayı durdurması konusunda uyardığı ama bu uyarının dikkate alınmadığı, Türk yetkililerin IŞİD'le işbirliği hâlinde Suriye'den Türkiye'ye petrol kaçakçılığı yaptığı ileri sürülmüştür.

ii. İkinci madde "*Foreign involvement in the Syrian Civil War*" (Suriye İç Savaşına Yabancı Katılımı) başlığını taşımaktadır. Genel bilgilerin ardından bu maddenin içeriğinde "*Support for the Syrian Ba'athist government*" (Suriye Baas hükümetine destek) ve "*Support for Syrian opposition*" (Suriye Muhalefetine Destek) başlıkları altında ülke isimleri sıralanmış olup Türkiye "*Support for Syrian opposition*" başlığının altında yer almaktadır. Erişimin engellenmesi kararına konu olan "*Turkey*" alt başlığındaki maddenin içeriğinde genel olarak birinci maddede yer alan iddialar ile benzerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir.

17. BTK aynı gün (28/4/2017 tarihinde) Başbakanlığın talebini uygun bularak birinci başvuru tarafından söz konusu içeriklerin 5651 sayılı Kanun'un 8/A maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtilen sürede çıkarılmamış olması ve URL (içerik) bazlı erişimin engellenmesine teknik olarak imkân bulunmaması nedeniyle internet sitesinin tümüne yönelik erişimin engellenmesine karar vermiştir.

18. BTK daha sonra Anayasa Mahkemesine gönderdiği 19/9/2019 tarihli yazıda internet sitesinin tümüne yönelik erişimin engellenmesi sürecine ilişkin bazı açıklamalarda bulunmuştur. BTK, şikayet konusu erişimin engellenmesi tedbiri uygulanmadan önce "*uyar-kaldır*" yöntemine başvurulduğunu ve başvurucuya söz konusu içerikleri kaldırması için 14 saat süre tanındığını, başvurucunun anılan sürede 5651 sayılı Kanun'un 8/A maddesi uyarınca yasa dışı olarak nitelendirilen içeriği kaldırmaması ve URL bazlı erişimin engellenmesi yönteminin de teknik olarak mümkün olmaması üzerine sitenin tamamına erişimin engellendiğini ifade etmiştir.

19. BTK 5651 sayılı Kanun'un 8/A maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince erişimin engellenmesi kararını 29/4/2017 tarihinde Ankara 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin onayına sunmuştur. Hâkimlik, BTK tarafından onaya sunulan erişimin engellenmesi kararını aynı tarihte onaylamıştır. Hâkimliğin gerekçesi şöyledir:

"Hâkimliğimizce yapılan inceleme sonucunda talebe konu edilen 'www.wikipedia.org' adlı internet sitesinde yer alan

https://en.wikipedia.org/wiki/Foreign_involvement_in_the_Syrian_Civil_War#Turkey

https://en.wikipedia.org/wiki/State-sponsored_terrorism#Turkey

URL adreslerinde paylaşılan içeriklerin 5651 sayılı Kanununun 8/A maddesi kapsamında, terörü öven, şiddette ve suça teşvik eden kamu düzenini ve milli güvenliği tehdit eden, yaşam hakkı ile kişilerin can ve mal güvenliğinin korunması, suç işlenmesinin önlenmesine bağlı olarak içeriklere erişimin engellenmemesi nedeniyle internet sitesinin tümüne yönelik erişimin engellenmesine dair tedbir kararının, 5651 sayılı Kanununun 8/A maddesinin 2. fıkrası uyarınca onaylanmasına, belirtilen URL adreslerindeki içeriklere erişimin engellenmesi halinde hedeflenen amaç gerçekleşmiş olacağından 'www.wikipedia.org' adlı internet sitesine tümüden erişim engelinin kaldırılmasına dair aşağıdaki gibi hüküm kurulmuştur."

20. Birinci başvurucunun onaylama kararına itirazı, Ankara 1. Sulh Ceza Hâkimliğince 4/5/2017 tarihinde reddedilmiştir. Hâkimliğin gerekçesi şöyledir:

"Hakimliğimizce 'İfade Özgürlüğü' Demokratik Hukuk Devletinin en temel haklarından biri olarak kabul edilmektedir. Ancak yukarıda belirtilen yasal metinlerden de anlaşılacağı gibi 'İfade Özgürlüğü' mutlak haklardan değildir, şartların oluşması ve ölçülülüğün gerektirdiği durumlarda ifade özgürlüğü kısıtlanabilir.

Öte yandan Türkiye Cumhuriyeti Devleti 20 Temmuz 2016 tarihinde tüm ülke genelinde 'Olağanüstü Hal' ilan etmiş aynı saatlerde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 15. maddesi gereğince sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini geçici olarak askıya aldığı Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine bildirmiştir. AİHS'nin 15/2 maddesi ile sözleşmenin hangi hükümlerinin askıya alınamayacağı hükmüne bağlanmış olup; 10.maddede düzenlenen ifade özgürlüğü bunlardan biri değildir.

Hakimliğimiz tarafından verilen itiraza konu kararda 'www.wikipedia.org' adlı internet sitesinde yer alan iki ayrı URL adresinde bulunan ve talebe konu edilen içeriklerde; (https://en.wikipedia.org/wiki/Foreign_involvement_in_the_Syrian_Civil_War#Turkey, https://en.wikipedia.org/wiki/State-sponsored_terrorism#Turkey) Türkiye Cumhuriyeti Devletinin, Suriye Ülkesinde yaşanan iç savaşı başlatanlardan olduğu, terör örgütlerini desteklediği, silah yardımıyla bulunduğu gibi uluslararası platformda ve ülke içerisinde saygınlık ve itibarını zedeleyecek terörü destekleyen bir devlet olduğu izlenimi verecek derecede haksız nitelikte saldırının bulunduğu anlaşılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti Başbakanlığınca, Bilişim Teknolojileri Kurumuna başvurulmuş ancak talebe konu URL adreslerinin şifreli olması nedeniyle teknik olarak erişimin engellenmesinin mümkün bulunmadığından, internet sitesinin tamamına yönelik erişimin engellenmesi kararı verilmiş, Hakimliğimizce de bu karar yerinde bulunduğu onaylanmıştır. Verilen kararda internet sitesine tümünden erişimin engellenmesinin geçici olduğu, belirtilen iki URL adresine 'www.wikipedia.org' yetkilileri tarafından erişim engelinin konulması halinde kaldırılması gerektiği vurgulanmıştır.

Açıklanan nedenlerle Hakimliğimiz kararında düzeltilecek bir husus bulunmadığından itirazın reddine dair aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur."

21. Birinci başvurucunun ret kararına yaptığı itiraz da Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğince 7/5/2017 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Ret kararı başvurucuya 9/5/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu aynı tarihte bireysel başvuruda bulunmuştur.

22. Wikipedia'nın çevrim içi tüm versiyonlarına Türkiye'den erişimin engellenmesinin ardından Türkiye'de yaşayan kullanıcıların Vikipedi'de yer alan içeriğe erişiminin sağlanabilmesi amacıyla birinci başvurucu tarafından Wikizero oluşturulmuştur. 2019 yılının Eylül ayına kadar Wikipedia'nın alan adının başına sıfır rakamı konularak ulaşılan Wikizero ile kullanıcılar Vikipedi'ye ulaşmakta ve Vikipedi'yi kullanabilmekteydi. Hâlihazırda ise birinci başvurucu hukuki nedenlerden ötürü bu erişim yöntemini kapattığını açıklamış, bu defa alan adının başına "00", "1", "2", veya "Z" konulmak suretiyle Vikipedi'ye erişimi mümkün kılmıştır. Başka bir ifadeyle engelleme kararının ardından kurulan, Vikipedi'den farklı URL'lere sahip ancak aynı veya aynısına yakın içeriği barındıran "Mirror website" yani *ayna web sitesi*, internet ortamında erişilebilir durumdadır. Wikipedia bu sistemin yanında ayrıca kullanıcılar tarafından bilgisayarlarına indirilmek suretiyle kullanılabilen Wikizero web tarayıcı eklentisi ve Android işletim sistemini kullanan mobil cihazlar için oluşturulmuş Wikizero mobil uygulaması ile alan adına herhangi bir eklenti yapılmadan da Vikipedi'ye erişimi sağlamıştır.

23. İkinci, üçüncü ve dördüncü başvurucular, kullanıcı sıfatıyla Wikipedia'ya yönelik erişimin engellenmesi tedbirine itiraz etmişlerdir. Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğince 7/5/2017 tarihinde tüm başvurucuların itirazı kesin olarak reddedilmiştir. Başvurucular, ret kararlarının kendilerine tebliğ edilmesinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

D. Bireysel Başvurudan Sonraki Gelişmeler

24. Birinci başvurucu 28/5/2018 tarihli dilekçesi ile Ankara 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin erişimin engellenmesi kararının ardından bağımsız, gönüllü Wikipedia editörleri tarafından karara konu maddeler üzerinde kapsamlı değişiklikler yapıldığını belirtmiştir. Başvurucu, erişimin engellenmesi kararına konu içeriklerin önemli ölçüde değiştirilmiş olması nedeniyle Hâkimliğin kararının dayanaktan yoksun kaldığını ileri sürmüştür.

25. Anayasa Mahkemesi 24/5/2019 tarihinde birinci başvurucudan, Ankara 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin erişimin engellenmesi kararının onaylanmasına konu iki URL adresinde yer alan içeriklerin karar tarihindeki versiyonları ile anılan adreslerin başvurunun 28/5/2018 tarihli dilekçesinde bahsettiği yeni versiyonlarını istemiştir.

26. Birinci başvurucu 30/5/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine söz konusu URL adreslerinde yer alan içeriklerin karar tarihindeki ilk versiyonlarını, 28/5/2018 tarihli dilekçede belirttiği değişiklikleri içeren versiyonlarını ve bu adreslerin güncel versiyonlarını göndermiştir.

27. Anayasa Mahkemesince eski ve yeni tarihli versiyonlar arasında yapılan inceleme sonucunda;

i. "*State-Sponsored Terrorism*" başlıklı maddenin "*Turkey*" alt başlığında verilen bilgilerin daha tarafsız ve özenli bir üslupla yeniden kaleme alınmaya çalışıldığı, güvenilirliği düşük ve doğrulanamayan içeriklerin ve bu içeriklerin alıntılandığı kaynakların çıkarıldığı görülmüştür. Bu kapsamda el-Kaide ve Fetih Ordusu başta olmak üzere Türkiye'nin radikal oluşumlara destek verdiğine ilişkin iddiaların önemli bir kısmı, "*Fuat Avni*" isimli Twitter hesabından yapılan bazı paylaşımlar ile ilgili bilgilerin yer aldığı kısım ve Türkiye'nin sınıra yakın bölgelerde el-Nusra'ya yardım ettiğine yönelik Rus makamlarının iddialarını içeren açıklamalar silinmiştir. Ayrıca Nusra Cephesi ve IŞİD hakkındaki paragrafların büyük ölçüde revize edildiği, nispeten bilinirliği yüksek, farklı bakış açılarını yansıtan kaynaklara atıf yapıldığı tespit edilmiştir. Son olarak IŞİD tarafından Suriye'den Türkiye'ye yapıldığı ileri sürülen petrol kaçakçılığı ile ilgili paragraf da maddeden çıkarılmıştır.

ii. "*Foreign involvement in Syrian Civil War*" başlıklı maddenin "*Turkey*" başlığında da aynı yönde değişikliklerin yapıldığı, bazı içeriklerin atıflarının güçlendirildiği ve güvenilirliği doğrulanamayan bazı içeriklerin çıkarıldığı tespit edilmiştir. Suriye'den Türkiye'ye yapıldığı iddia edilen petrol kaçakçılığına ilişkin haberlerin ardından gelmek üzere Türkiye'nin ve Irak Kürt Bölgesel Yönetiminin petrol kaçakçılığı iddialarını yalanladığına ilişkin bir cümle ile ABD'nin Türkiye Büyükelçisi John R. Bass'ın bu iddiaların asılsız olduğunu açıkladığı ve 2014 yılındaki bu iddiaları dolayısıyla CIA'in özrünü içeren bir paragrafın da eklendiği görülmüştür.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

28. 5651 sayılı Kanun'a 27/3/2015 tarihli ve 6639 sayılı Kanun'un 29. maddesi ile eklenen "*Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi*" kenar başlıklı 8/A maddesi şöyledir:

"(1) Yaşam hakkı ile kişilerin can ve mal güvenliğinin korunması, millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi veya genel sağlığın korunması sebeplerinden bir veya bir kaçına bağlı olarak hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, Cumhurbaşkanlığı veya millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi veya genel sağlığın korunması ile ilgili bakanlıkların talebi üzerine Başkan tarafından internet ortamında yer alan yayınlara ilgili olarak içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı verilebilir. Karar, Başkan tarafından derhâl erişim sağlayıcılara ve ilgili içerik ve yer sağlayıcılara bildirilir. İçerik çıkartılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının gereği, derhâl ve en geç kararın bildirilmesi anından itibaren dört saat içinde yerine getirilir.

(2) Cumhurbaşkanlığı veya ilgili Bakanlıkların talebi üzerine Başkan tarafından verilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı, Başkan tarafından, yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkiminin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi hâlde, karar kendiliğinden kalkar.

(3) Bu madde kapsamında verilen erişimin engellenmesi kararları, ihlalin gerçekleştiği yayın, kısım, bölüm ile ilgili olarak (URL, vb. şeklinde) içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle verilir. Ancak, teknik olarak ihlale ilişkin içeriğe erişimin engellenmesi yapılamadığı veya ilgili içeriğe erişimin engellenmesi yoluyla ihlalin önlenemediği durumlarda, internet sitesinin tümüne yönelik olarak erişimin engellenmesi kararı verilebilir.

(4) Bu madde kapsamındaki suça konu internet içeriklerini oluşturan ve yayanlar hakkında Başkan tarafından, Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulur. Bu suçların faillerine ulaşmak için gerekli olan bilgiler içerik, yer ve erişim sağlayıcılar tarafından hâkim kararı üzerine adli mercilere verilir. Bu bilgileri vermeyen içerik, yer ve erişim sağlayıcıların sorumluları, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, üç bin günden on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(5) Bu madde uyarınca verilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının gereğini yerine getirmeyen erişim sağlayıcılar ile ilgili içerik ve yer sağlayıcılara Başkan tarafından elli bin Türk lirasından beş yüz bin Türk lirasına kadar idari para cezası verilir."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Tavsiye Kararları

a. Bilgi Toplumunda İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü Hakkında CM (2005)56 Final Sayılı Bildirge

29. Bildirge'nin "*Bilgi Toplumunda İnsan Hakları*" başlıklı birinci bölümünde şu ifadeler yer verilmiştir:

"1. İfade, bilgi ve iletişim özgürlüğü hakkı

Bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) herkese ifade özgürlüğünü kullanabileceği emsalsiz olanaklar sağlamaktadır. Ancak BİT'ler bu özgürlük için aynı zamanda -devlet ve devlet dışı aktörler tarafından sansür uygulanması gibi- önemli bir dizi engel oluşturmaktadır.

İfade, bilgi ve iletişim özgürlüğüne elektronik ortamda, elektronik olmayan ortamda olduğu gibi saygı gösterilmelidir ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 10. maddesinde belirtilen sınırlama nedenlerinden başka bir sınırlandırmanın konusu olmamalıdır. Yani sadece elektronik ortamda bulunduğundan bahisle sınırlandırma yapılmamalıdır.

...

Üye devletler, devlet ve devlet dışı aktörler tarafından yapılan sansüre engel olmak için yasal ve uygulanabilir önlemleri sağlamalı ve geliştirmelidir.

..."

b. İnternette Bilginin Serbest Sınır Ötesi Akışı Konusunda Üye Devletlere Yönelik Tavsiye Kararı CM/Rec(2015)6

30. Kararda ilk olarak ülke sınırlarından bağımsız ve müdahale olmaksızın bilgi, fikir alma ve aktarma hakkını içeren ifade özgürlüğünün demokratik bir toplumun vazgeçilmez temel taşlarından, toplumun ilerlemesinin ve bireylerin gelişmesinin temel şartlarından biri olduğu vurgulanmaktadır. Kararda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (AİHS) ve Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 19. maddesinde belirtilen hak ve özgürlüklere ilişkin hükümlerin çevrim içi ve çevrim dışında eşit olarak uygulanacağı belirtilmiştir. Karara göre AİHS'in 10. maddesi yalnızca bilgilerin içeriğini değil bu bilgilerin dağıtım ve barındırma araçlarını da ilgilendirmektedir. Zira bu araçlara getirilen herhangi bir kısıtlama, bilgi alma ve verme özgürlüğüne dokunmaktadır.

31. Kararın "*İnternet'te Bilginin Serbest Sınır Ötesi Akışına İlişkin İlkeler*" başlıklı bölümünde devletlerin ulusal politikalarını değerlendirirken, geliştirirken ve uygularken internet üzerindeki serbest sınır ötesi bilgi akışını olumsuz yönde etkileyecek müdahalelerin belirlenmesi ve önlenmesinde gerekli özeni göstermeleri devletlere tavsiye edilmektedir. Bu kapsamda devletler, yasa dışı olarak nitelendirilen içeriğe veya hizmetlere erişimin engellenmesinin AİHS'in 8., 10. ve 11. maddeleri ile uyumlu olmasını sağlamakla yükümlüdür. Özellikle kamu makamları tarafından internetteki yasa dışı içerikle veya faaliyetlerle mücadele etmek için alınan önlemler, devletin sınırlarının ötesinde gereksiz ve orantısız bir etkiye neden olmamalıdır.

c. İnternet Özgürlüğü Konusunda Üye Devletlere Yönelik Tavsiye Kararı CM/Rec(2016)5

32. Kararın "*İnternet Özgürlüğüne İlişkin Göstergeler*" başlıklı ekinin "2.2. Kanaat Özgürlüğü ve Haber Alma ve Verme Hakkı" alt başlığı altında yer alan ilgili maddeler şöyledir:

"2.2.1. Devlet makamları veya özel sektör aktörleri tarafından bir internet platformuna (sosyal medya, sosyal ağlar, blog veya diğer web siteleri) veya BİT araçlarına (anlık mesajlaşma veya diğer uygulamalar) erişimin engellenmesi veya kısıtlanması için alınan

tüm tedbirler veya bu işlemlerin yürütülmesi için devlet makamlarından gelen tüm talepler kısıtlamaların yasallığı, meşruiyeti ve orantılılığı açısından Sözleşme'nin 10. maddesinde belirtilen hükümlere uygun olmalıdır.

2.2.2. Devlet makamları veya özel sektör aktörleri tarafından bir internet içeriğinin engellenmesi, filtrelenmesi veya kaldırılması için alınan tüm tedbirler veya bu işlemlerin yürütülmesi için devlet makamlarından gelen tüm talepler kısıtlamaların yasallığı, meşruiyeti ve orantılılığı açısından Sözleşme'nin 10. maddesinde belirtilen hükümlere uygun olmalıdır.

..."

2. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesinin Görüşü

33. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 19. maddesiyle ilgili olarak 11/7/2011 ile 29/7/2011 tarihleri arasında gerçekleştirilen 102. oturumunda kabul edilen 34 sayılı genel görüşlerinde şu hususlara yer vermiştir:

"12. Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 19. maddesinin 2. fıkrası, tüm ifade biçimlerini ve bunların yayılma araçlarını korur. İfade biçimleri arasında konuşma, yazı ve işaret dili ile sanatsal görüntüler ve objeler gibi sözel olmayan ifadeler bulunur. İfade araçları; kitapları, gazeteleri, broşürleri, posterleri, afişleri, kıyafet seçimini ve resmi mercilere sunulan dilekçeleri içerir. İfade araçları; tüm görsel-işitsel biçimlerinin yanı sıra elektronik ve internet tabanlı ifade biçimlerini de kapsar.

...

15. Taraf Devletler, internet ve mobil tabanlı elektronik bilgi yayma sistemleri gibi bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin dünyadaki iletişim teamüllerini büyük ölçüde değiştirdiğini dikkate almalıdır. Artık bilgi ve fikir alışverişi için geleneksel kitle iletişim araçlarının mutlak varlığına ihtiyaç duymayan küresel bir ağ var. Taraf Devletler, bu yeni medyanın bağımsızlığını teşvik etmek ve bireylerin oraya erişimini sağlamak için gerekli tüm adımları atmalıdır.

...

43. Web sayfalarının, blogların veya internet temelli, elektronik veya diğer bilgi yayma sistemlerinin, ayrıca örneğin internet hizmet sunucuları veya arama motorları gibi bu tür iletişimi destekleyen sistemlerin işleyişine getirecek herhangi bir kısıtlama, ancak Sözleşme'nin 19. maddesinin 3'üncü fıkrasına uygun gerekçelerle kabul edilebilir. İzin verilebilir kısıtlamalar genellikle içeriğe özgü olmalıdır; belirli sitelerin ve sistemlerin işleyişine getirilecek genel yasaklar 3. fıkra ile bağdaşmaz. Ayrıca, bir siteye veya enformasyon yaygınlaştırma sistemine yalnızca hükumete veya hükümetin temsil ettiği siyasal sisteme yönelik eleştirel tutum alabileceği ve bu yönde yayınlar yapabileceği gerekçesiyle yasak getirilmesi de 3'üncü fıkra ile bağdaşmaz."

3. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

34. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre ifade özgürlüğü, demokratik toplumun temelini oluşturan ana unsurlardandır. AİHM, ifade özgürlüğüne ilişkin kararlarında ifade özgürlüğünün toplumun ilerlemesi ve bireyin gelişmesi için gerekli temel

şartlardan birini teşkil ettiğini belirtmektedir. AİHM'e göre 10. maddenin ikinci fıkrası saklı tutulmak üzere ifade özgürlüğü sadece toplum tarafından kabul gören, zararsız veya ilgisiz kabul edilen *bilgi ve fikirler* için değil incitici, şoke edici ya da endişelendirici bilgi ve düşünceler için de geçerlidir. İfade özgürlüğü; yokluğu hâlinde *demokratik bir toplumdaki* söz edemeyeceğimiz çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin bir gereğidir. AİHM, 10. maddede güvence altına alınan bu hakkın bazı istisnalara tabi olduğunu, ancak bu istisnaların dar yorumlanması ve bu hakkın sınırlandırılmasının ikna edici olması gerektiğini vurgulamaktadır (*Handyside/Birleşik Krallık* [GK], B. No: 5493/72, 7/12/1976, § 49; *Von Hannover/Almanya (No. 2)* [BD], B. No: 40660/08 ve 60641/08, 7/2/2012, § 101).

35. AİHM'in internette ifade özgürlüğü ile ilgili kararları incelendiğinde genellikle çevrim dışı olarak geçerli olan her kuralın çevrim içi olarak da geçerli olduğu ilkesinden hareket ettiği, bununla birlikte internet ortamının kendine özgü özelliklerini de dikkate aldığı görülmektedir. AİHM, internet ortamını ifade özgürlüğünü genişleten yeni bir mecra olarak değerlendirmekte; bilgiyi alma, aktarma ve yaymaya yarayan bir yayın aracı olarak nitelendirmektedir (bu yönde bir değerlendirme için bkz. *Ahmet Yıldırım/Türkiye*, B. No: 3111/10, 18/12/2012, § 50). AİHM, ifade özgürlüğünün uygulanması konusunda internet sitelerinin önemine ilişkin görüşünü *Times Newspapers Ltd/Birleşik Krallık (No. 1 ve 2)* (B. No: 3002/03 ve 23676/03, 10/3/2009, § 27) kararında vurgulamıştır. AİHM'e göre internet, erişilebilirliği ve muazzam miktarlarda bilgiyi depolama ve iletme kapasitesi açısından kamunun haberlere erişimini artırmakta ve genel olarak bilgilerin yayılmasını kolaylaştırmakta önemli bir rol oynar.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

36. Mahkemenin 26/12/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

37. Birinci başvuru;

- Wikipedia'nın tüm dünyadan sayısız gönüllü kullanıcı tarafından yüzlerce dilde yazılmış zengin, tarafsız ve eğitici bilgilerden oluşan bir kaynak olduğunu, içeriğinin ifade ve basın özgürlükleri kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini, sitenin tamamına erişimin engellenmesinin demokratik bir toplumun gereklerine aykırı ve orantısız bir müdahale olduğunu belirterek ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

- Sulh Ceza Hâkimliğinin erişimin engellenmesinin onaylanması kararına konu iki maddede on binden fazla kelimenin ve yüzlerce alıntının yer aldığını, gerekçeli kararda makalelerin hangi kısımlarının hangi nedenlerle hukuka aykırılık teşkil ettiğinin belirtilmediğini ve kararın milyonlarca bilgi içeren bir sitenin tamamına erişimin engellenmesi için yeterli bir gerekçe ihtiva etmediğini ileri sürmüştür. Erişimin engellenmesi kararının onaylanmasına itirazın da ülkede bulunan olağanüstü hâl koşullarına dayanılarak reddedildiğini, Anayasa'nın 15. maddesinde öngörülen olağanüstü hâl düzeninin devlet organlarıca alınan her türlü karar ve yapılan tüm işlemlerin olağanüstü hâl rejimine tabi olduğu şeklinde anlaşılamayacağını, üstelik şikâyet konusu erişimin engellenmesi kararı, olağanüstü hâlin ilanını gerektiren nedenlerle ilgili olmadığından olağanüstü hâl tedbiri olarak da görülemeyeceğini belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. İkinci başvurucu; ifade özgürlüğünü, bilgiye erişim ve bilgiyi yayma haklarını savunan ve bu bağlamda yasal faaliyetler yürüten bir sivil toplum örgütü olduğunu, Wikipedia'ya erişimin engellenmesinin milyonlarca okuyucunun ifade özgürlüğünü ve bilgiye erişim hakkını ortadan kaldırdığını belirterek tüm Wikipedia kullanıcılarının ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

39. Üçüncü ve dördüncü başvurucular; birinci başvurucunun iddialarına benzer şikâyetlerin yanı sıra kullanıcı sıfatıyla başvuru yaptıklarını, internet ve insan hakları alanlarında çalışan akademisyenler olduklarını ve uzun yıllardır bilimsel çalışmaları ve eğitim öğretim faaliyetleri kapsamında Wikipedia'yı kullandıklarını, bazı konularda Wikipedia'nın sağladığı bilgilerin alternatifine ulaşmanın çok güç olduğunu, haber ve görüş alma haklarına yapılan müdahale nedeniyle ifade özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

40. Bakanlık görüşünde; erişimin engellenmesi kararının uygulanması amacıyla öncelikle uyar-kaldır prosedürünün harekete geçirildiği, birinci başvurucuya söz konusu URL adreslerinde bulunan içeriklerin kaldırılması için bildirimde bulunulduğu, sonuç alınmadığı için ve ayrıca ilgili URL adreslerinin de şifreli olması nedeniyle teknik olarak erişimin engellenmesi mümkün bulunmadığından internet sitesinin tamamına yönelik erişimin engellenmesi kararı verildiği ifade edilmiştir. Bakanlık; URL adreslerindeki içeriklerin haksız saldırı niteliğinde olduğunu ve yanıltıcı bilgiler içerdiğini, bu içeriklerin yayımlandığı internet sitesinin insanlarca kolay erişilebilir bir platform olduğunu, dolayısıyla bunların geniş kitleler üzerinde yaratacağı etkiyi dikkate alınarak alınan tedbirin demokratik toplumda gerekli olduğunu belirtmiştir. Bakanlık, Sulh Ceza Hâkimliğinin internet sitesinin tamamına yönelik verilen erişimin engellenmesi kararının URL adreslerindeki içeriklerin siteden çıkarılması koşuluyla kaldırılacağına karar vermesi nedeniyle müdahalenin orantılı olduğunu bildirmiştir. Bakanlık ayrıca, kullanıcı sıfatıyla yapılan başvuruların başvurucuların mağdur sıfatını haiz olmamalarından dolayı kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğunu değerlendirmiştir.

41. Bakanlığın görüşüne cevap dilekçesinde birinci başvurucu, esas itibarıyla bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir. Birinci başvurucu:

- İnternet sitesinin tamamının kapatılmasının nedeni olarak gösterilen "*millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunması*" kavramının idari ve yargısal makamlar tarafından çok geniş yorumlandığını ifade etmiştir. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından verilen kararda, erişimin engellenmesi kararının sebebi olarak haksız saldırı niteliğindeki başvuru konusu içeriklerin devletin itibarını zedelemiş olmasının gösterildiğini, ancak bu sebebin "*millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunması*" amaçlarıyla bağının kurulmadığını iddia etmiştir.

- Devletlerin kişiler gibi şeref ve itibar hakkı yönünden bir korumaya tabi tutulamayacağını, kamuyu ilgilendiren konulara ilişkin bilgi ve iddiaların devletin itibarının zedelenmesi gibi bir çekince söz konusu olmadan paylaşılabilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

- Wikipedia'nın herkese açık bir platform olduğunu bildirmiştir. Wikipedia'da yer alan maddelerin bağımsız ve gönüllü editörler tarafından oluşturulduğunu ve sürekli geliştirildiğini, dünyanın her yerinden kullanıcılar tarafından bilgi eklenebildiği için farklı görüşlere açık olduğunu, bu nedenle birbiriyle çelişen

tartışmalı konuları da barındırdığını ifade etmiştir. Wikipedia'da yer alan hiçbir bilginin kalıcı ve kesin olmadığını, nitekim başvuru konusu içeriklerde de editörler tarafından erişimin engellenmesi kararından sonra kapsamlı değişiklikler yapıldığını bildirmiştir.

42. Bakanlığın görüşüne cevap dilekçesinde üçüncü ve dördüncü başvurucular esas itibarıyla bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir. Bundan başka başvurucular;

- Bakanlığın AIHM'in ve Anayasa Mahkemesinin erişimin engellenmesi ile ilgili hiçbir içtihadına görüşünde yer vermediğini, özellikle Anayasa Mahkemesinin 5651 sayılı Kanun'un 8/A maddesi kapsamında erişimin engellenmesi kararı verilebilmesi için idari ve yargısal makamlar tarafından uyulması gereken ilkelerin ayrıntılı olarak ele alındığı *Birgün İletişim ve Yayıncılık A.Ş.* ([GK], B. No: 2015/18936, 22/5/2019) kararı görmezden gelinerek görüş oluşturduğunu belirtmişlerdir.

- Bütün dünyada erişilebilir olan başvuru konusu içeriklere sadece Türkiye'den erişimin engellenmesi ile hangi tehlikenin acil olarak önlendiğini anlamının mümkün olmadığını ve 5651 sayılı Kanun'un uygulanmasının sorunlu olduğunu Hükûmetin de kabul ettiğini ifade etmişlerdir. Cumhurbaşkanı tarafından 30/5/2019 tarihinde açıklanan Yargı Reformu Strateji Belgesi'nde birinci amaç olarak "*Hak ve Özgürlüklerin Korunması ve Geliştirilmesi*"nin belirlendiğini, bu kapsamda düzenlenen 11. hedefin (e) bendinde, 5651 sayılı Kanun'da yer alan erişimin engellenmesi usullerinin ifade özgürlüğü çerçevesinde ele alınarak gerekli değişikliklerin yapılacağı bilgisinin yer aldığını belirtmişlerdir. Buna rağmen Bakanlığın görüşünde 5651 sayılı Kanun ile ilgili sorunlara ışık tutacak hiçbir değerlendirme yapılmadığını ifade etmişlerdir.

B. Değerlendirme

43. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucuların tüm şikâyetleri ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmiştir.

44. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "*Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti*" kenar başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...

Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, ... amaçlarıyla sınırlanabilir...

...

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir."

1. Uygulanabilirlik Yönünden

45. Anayasa Mahkemesi, olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde alınan tedbirlere ilişkin bireysel başvuruları incelerken Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimini dikkate alacağını belirtmiştir (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, §§ 187-191). İtiraz merciinin gerekçesinde erişimin engellenmesi tedbirinin olağanüstü hâl kapsamında alındığına yönelik bir açıklamaya yer verilmiş ise de, BTK'nın erişim engeli kararında da, ilk derece mahkemesi olan Ankara 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin kararında da tedbirin olağanüstü hâl kapsamında alınan tedbirlerden olduğuna ilişkin bir saptama yapılmamıştır.

46. Olağanüstü yönetim usulleri devletin varlığına yönelmiş olağanüstü bir tehdidi veya mevcut bir tehlikeyi olağan tedbirlerle ortadan kaldırmanın mümkün olmadığı hallerde ve devleti olağan düzenine döndürmek amacıyla başvuru yöntemleridir. Bu itibarla olağanüstü hâl kapsamında alınacak tedbirlerin olağanüstü hâli doğuran sebeplerin bertaraf edilmesine yönelik olması gerektiği izahtan varestedir. Dolayısıyla başvuru konusu erişimin engellenmesi tedbirinin olağanüstü hâl döneminde alınmış olması tek başına, bu tedbir aracılığıyla ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin Anayasa'nın "*Temel hak ve hürriyetlerin kullanımının durdurulması*" kenar başlıklı 15. maddesi kapsamında değerlendirilebileceği anlamına gelmez.

47. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış, bu nedenle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâl ilan edilmesine karar verilmiştir. Kamu makamları ve soruşturma mercileri -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmişlerdir (*Aydın Yavuz ve diğerleri* [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-25).

48. Başvuru konusu erişimin engellenmesi kararı olağanüstü hâl ilanını gerektiren nedenle alakalı olmadığı gibi olağanüstü hali doğuran sebeplerin bertaraf edilmesiyle de ilgili değildir. Bu nedenle somut başvuruda ayrıca Anayasa'nın 15. maddesi yönünden bir inceleme yapılmayacaktır.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. İkinci Başvurucunun Başvurusuna İlişkin Olarak

49. Anayasa Mahkemesi toplumun menfaatinin korunmasını amaçlayan ve "*halk davası*" (actio popularis) olarak isimlendirilen başvuruların bireysel başvuru hakkı kapsamında kabul edilmediğini pek çok kez vurgulamıştır (*Tezcan Karakuş Candan ve diğerleri*, B. No: 2013/1977, 9/1/2014 § 21; *Mahmut Tanal*, B. No: 2014/11368, 23/7/2014, § 20; *Liberal Demokrat Parti*, B. No: 2014/11268, 23/7/2014, § 18). 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda mağdur statüsüne sahip olabilmesi için başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkının doğrudan etkilenmiş olması gerekir. Bir başvurunun kabul edilebilmesi için başvuru sahibinin sadece mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp ihlalden doğrudan etkilendiğini, yani mağdur

olduğunu göstermesi veya mağdur olduğu konusunda ikna edici açıklamalar yapması gerekir (*Mahmut Tanal*, § 34; *Ayşe Hülya Potur*, B. No: 2013/8479, 6/2/2014, § 24; *Kerem Altıparmak ve Yaman Akdeniz (2)*, B. No: 2015/15977, 12/6/2019, § 36).

50. Somut olayda ifade özgürlüğünü savunan ve bu bağlamda yasal faaliyetler yürüten bir sivil toplum kuruluşu olduğunu belirten başvuru, başvuru konusu erişimin engellenmesi kararının tüm Wikipedia kullanıcılarının ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmekle yetinmiş; anılan karardan kişisel olarak ve doğrudan etkilendiği konusunda ikna edici bir açıklamada bulunmamıştır.

51. Açıklanan gerekçelerle ikinci başvuru Punto 24 Bağımsız Gazetecilik Derneği tarafından yapılan başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *kişi bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Birinci, Üçüncü ve Dördüncü Başvuruların Başvurularına İlişkin Olarak

52. Üçüncü ve dördüncü başvurular, Wikipedia isimli internet sitesinin tamamına erişimin engellenmesi şeklindeki kararın bilgi ve fikir alma haklarını ihlal ettiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuşlardır. *Kerem Altıparmak ve Yaman Akdeniz (2)* kararında; ifade aracına yönelik müdahaleler nedeniyle bilgi ve fikir alma hakkına sahip olan üçüncü kişiler tarafından ifade özgürlüğünün ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda, başvuruların mağdur sıfatını taşıyıp taşımadığı hususunun somut olayın koşulları bağlamında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiş ve başvuruların mağdur sıfatı taşıdıklarının kabul edilebilmesi için somut olayda bulunması gereken birtakım kriterler belirlenmiştir. Anılan kararda, başvurunun mağdurluk sıfatının bulunup bulunmadığı değerlendirilirken somut olayın koşullarına uyduğu ölçüde;

i. Başvurucunun ifade aracını (internet sitesi, sosyal medya platformu, kitap, gazete, dergi vb.) kullanma şekli (içerik sağlayıp sağlamaması: aktif kullanıcı-pasif kullanıcı),

ii. İfade açıklamasına yönelik tedbirin bilgi alma hakkına sahip olan başvuru üzerinde doğurabileceği sonuçların ağırlığı,

iii. Bilgiye başka yollardan erişim sağlama imkânının bulunup bulunmadığı,

iv. İfade aracının (somut olayda erişimi engellenen internet sitelerinin ve sosyal medya hesaplarının) özellikleri (kullanıcı/ziyaretçi/takipçi sayısı, işlevi, ulusal/uluslararası platformlarda bilinirliği, alternatifi olup olmaması vb.),

v. İfade aracına yapılan müdahale nedeniyle önemli bir iletişim kaynağından yoksun kalınıp kalınmadığı,

vi. Alınan tedbirin başvurunun kamusal tartışmaya katılımına engel olup olmadığı,

vii. Alınan tedbir nedeniyle başvurunun somut olarak belirlenebilir bir menfaatten yoksun kalıp kalmadığı

gibi hususların incelenerek sonuca varılacağı belirtilmiştir (*Kerem Altıparmak ve Yaman Akdeniz (2)*, § 37).

53. *Kerem Altıparmak ve Yaman Akdeniz (2)* kararında, başvuru konusu olayda 350'si Twitter, Youtube, Dailymotion ve Facebook isimli sosyal paylaşım sitelerine ait kişisel hesaplar ile bazı internet haber siteleri ve kullanım amacı belirli olmayan birtakım internet sitelerinden oluşan 615 adrese erişimin engellenmesine ilişkin şikayet yukarıda sayılan kriterler dikkate alınarak incelenmiş ve başvurucuların söz konusu adreslerin aktif kullanıcıları olduklarını gösteremedikleri gibi belirli bir menfaatten yoksun kaldıklarını da kanıtlayamadıkları sonucuna varılmıştır. Başvurucuların söz konusu internet adresleri dışında başka hiçbir şekilde bilgiye erişim imkânı elde edemediklerini ispat edemedikleri, çok büyük bir kısmında asker, polis ve köy korucularının görüntülerine ve bazı videolara yer verilerek intikam almaya, şiddeti teşvik etmeye yönelik paylaşımların yer aldığı internet sitelerinin engellenmesi tedbiri nedeniyle önemli bir iletişim kaynağından yoksun bırakıldıklarını ve bu durumun kamusal tartışmaya katılmalarına engel oluşturduğunu gösteremedikleri kanaatine ulaşılmıştır. Dolayısıyla *Kerem Altıparmak ve Yaman Akdeniz (2)* kararında başvurucuların erişimin engellenmesi tedbiri ile bilgi ve fikir alma hakları arasında doğrudan ve kişisel bir bağ kuramadıkları, mağdur olduklarını soyut iddialardan öteye geçen, makul ve ikna edici gerekçelerle kanıtlayamadıkları sonucuna varılmıştır (*Kerem Altıparmak ve Yaman Akdeniz (2)*, §§ 39-46).

54. Ulusal ölçekte yayın yapan bir gazetenin internet sitesinde yer alan bir köşe yazısına erişimin engellenmesi kararı verilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkin *Kerem Altıparmak ve Yaman Akdeniz (3)* kararında da iki akademisyenin başvurusu incelenmiştir. Söz konusu karara konu olayda, erişimi engellenen ulusal gazetenin sorumlu kişileri veya köşe yazısı sahipleri tarafından herhangi bir yargı merciine başvurulmamıştır. Yukarıda sıralanan kriterlerin (§ 52) uygulandığı söz konusu kararda, başvurucuların erişimin engellenmesi tedbiri ile bilgi ve fikir alma hakları arasında doğrudan ve kişisel bir bağ kuramadıkları, mağdur olduklarını soyut iddialardan öteye geçen, makul ve ikna edici gerekçelerle kanıtlayamadıkları sonucuna varılmıştır (*Kerem Altıparmak ve Yaman Akdeniz (3)*, B. No: 2015/17387, 20/11/2019, § 25).

55. Başvuru konusu olay bağlamında yapılan incelemede Wikipedia'nın işlevi, kullanıcı sayısı, ulusal ve uluslararası platformlarda bilinirliği, alternatifinin olmaması (bkz. § 11) gibi özellikleri gözönünde bulundurularak önemli bir bilgi kaynağı olduğu, kullanıcı sıfatı taşıyan ve yıllardır bilimsel çalışmaları ve eğitim-öğretim faaliyetleri kapsamında Wikipedia'yı kullandıklarını ifade eden başvurucuların böyle bir kaynaktan yoksun kalmalarından dolayı mağdur sıfatı taşıdıkları kabul edilmiştir (kullanıcıların mağdur statüsünün kabul edildiği benzer bir karar için bkz. *Youtube Llc Corporation Service Company ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/4705, 29/5/2014, §§ 27-28)

56. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın birinci, üçüncü ve dördüncü başvurucular yönünden kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

57. Wikipedia isimli internet sitesinin tamamına yönelik erişimin engellenmesine karar verilmiştir. Söz konusu mahkeme kararıyla içerik sağlayıcı sıfatı nedeniyle birinci başvurucunun, kullanıcı sıfatı nedeniyle de üçüncü ve dördüncü başvurucuların ifade özgürlüklerine yönelik bir müdahalede bulunulmuştur.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadiğı

58. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

59. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

60. Somut olayda ilk olarak Başbakanlık Güvenlik İşleri Genel Müdürlüğü, BTK'ya gönderdiği yazı ile 5651 sayılı Kanun'un 8/A maddesi uyarınca *"Yaşam hakkı ile kişilerin can ve mal güvenliğinin korunması, milli güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi"* açısından Wikipedia'da bulunan başvuruya konu iki içeriğin çıkarılması, çıkarılmaması durumunda içeriklere erişimin engellenmesi, içeriklere erişimin engellenmemesi durumunda da alan adı üzerinden internet sitesinin tümüne yönelik erişimin engellenmesi kararı verilmesini talep etmiştir (§ 15). BTK, *"5651 sayılı Kanun'un 8/A maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtilen sebeplerle"* internet sitesinin tümüne yönelik erişimin engellenmesine karar vermiş (§ 17) ancak somut olarak hangi sebebe dayandığını açıklamamıştır. Ankara 1. Sulh Ceza Hâkimliği *"terörü öven, şiddette ve suça teşvik eden kamu düzenini ve milli güvenliği tehdit eden, yaşam hakkı ile kişilerin can ve mal güvenliğinin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi"* sebeplerine dayanarak erişimin engellenmesini uygun bulmuştur (§ 19). Ankara 1. Sulh Ceza Hâkimliği söz konusu karara vaki itirazı ise başvuru konusu yazılarda *"Türkiye Cumhuriyeti Devletinin, ...uluslararası platformda ve ülke içerisinde saygınlık ve itibarını zedeleyecek terörü destekleyen bir devlet olduğu izlenimi verecek derecede haksız nitelikte saldırının"* bulunması sebebine dayanarak reddetmiştir (§ 20).

61. Başvuruya konu olayda ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin kanuni dayanağı olarak 5651 sayılı Kanun'un 8/A maddesi gösterilmiş, buna karşın bahsi geçen kuralın (1) numaralı fıkrasında sayılan ve müdahaleye izin veren sebeplerden hangisine dayanıldığı açıkça ifade edilmediği gibi müdahalenin dayanağını teşkil eden kuralda yer almayan *"devletin itibarı"* da müdahale sebebi olarak ifade edilmiştir. Dolayısıyla Kanun'un ilgili kuralının keyfiliğe yol açıldığı izlenimi oluşturacak şekilde genişletici bir yoruma tabi tutulduğu anlaşılmaktadır.

62. Bununla birlikte başvurucuların ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin kanuniliğine ilişkin değerlendirmelerin müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığına ilişkin değerlendirmelerle kuvvetli bir ilişkisi bulunmaktadır. Somut olayın değerlendirilme yöntemi gözönüne alındığında mevcut başvurunun koşullarında ilgili normların *kanunla sınırlama* ölçütünü karşılayıp karşılamadığına ilişkin nihai bir değerlendirmeye değil müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının değerlendirilmesine ihtiyaç bulunduğu kanaatine ulaşılmıştır.

ii. Meşru Amaç

63. İfade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin meşru olabilmesi için bu müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla yapılmış olması gerekir.

64. Başvuruya konu internet sitesine erişimin engellenmesine ilişkin kararın amacını tespit etmek ise oldukça zor görünmektedir (bkz. § 60). Somut olayda müdahalenin meşru sebebi yönünden bir sorun olmadığı söylenemez. Bununla birlikte kanunilik yönünden yapılan değerlendirmede tespit edilenle bağlantılı olan bu mesele, yakından ilgili olduğu demokratik toplum düzeninde gereklilik ölçütü yönünden yapılacak değerlendirmede ele alınacaktır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklere Uygunluk

(1) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklere Kavramı

65. *Demokratik toplum düzeninin gereklere kavramı*; ifade özgürlüğü üzerindeki sınırlamaların zorunlu ya da istisnai tedbir niteliğinde olmasını, başvurulabilecek en son çare ya da alınabilecek en son önlem olarak kendini göstermesini gerektirmektedir. Demokratik toplum düzeninin gereklere olma, bir sınırlamanın demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacına yönelik olmasını ifade etmektedir. Buna göre sınırlayıcı tedbir, bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da başvurulabilecek en son çare niteliğinde değilse demokratik toplum düzeninin gereklere uygun bir tedbir olarak değerlendirilemez (*Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 51; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 68; *Tansel Çölaşan*, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

(2) İfade Özgürlüğü ve İnternetin Rolü

66. Anayasa'nın "*Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti*" kenar başlıklı 26. maddesine göre herkes düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet, resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir alma ya da verme serbestliğini de kapsar. Anılan maddede ifade özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar "*söz, yazı, resim veya başka yollar*" olarak ifade edilmiş ve "*başka yollar*" ifadesiyle her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğu gösterilmiştir (*Emin Aydın*, B. No: 2013/2602, 23/1/2014, § 43). Bu kapsamda haber ve fikirlerin iletilmesinde ve alınmasında önemli bir işlev gören internet Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğünün güvencesi altındadır (*Medya Gündem Dijital Yayıncılık Ticaret A.Ş.* [GK], B. No: 2013/2623, 11/11/2015, §§ 30, 33).

67. Ulaşılabilirliği, haber ve fikirlerin saklanma süresi ve kapasitesi ile hacimce büyük haber ve fikirleri iletme imkânı gözetildiğinde internet, halkın haber almasının ve bilgilerin iletilmesinin gelişiminde önemli bir role sahiptir. İnternet, herhangi bir sınırlama

gözetmeksizin herkesin haber ve fikirlere ulaşması ile fikirlerini yayması noktasında çok önemli bir imkân sağlamaktadır. Bu durum ifade özgürlüğü açısından da çok geniş bir alan yaratmaktadır (*Medya Gündem Dijital Yayıncılık Ticaret A.Ş.*, § 34; *C.K. [GK]*, B. No: 2014/19685, 15/3/2018, § 27).

68. Barındırdığı bilgilerle temel başvuru kaynağı hâline gelen internet, kişilere milyonlarca içerik arasından özgür seçim şansı sunmakta; kamusal tartışmalara aktif katılım olanağı sağlamaktadır. İnternet karşılıklı etkileşime açık yapısı, düşünceleri alma ve iletmede sunduğu geniş imkânlar ile ifade özgürlüğünün kullanımında vazgeçilmez bir vasıta olmuştur.

69. İnternetin, modern demokrasilerde başta ifade özgürlüğü olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin kullanılması bakımından önemli bir değere sahip bulunmasında sosyal medyanın önemi yadsınamaz. Sosyal medya, medya içeriğini oluşturmak, yayınlamak ve yorumlamak şeklinde bireysel katılıma imkan veren şeffaf ve karşılıklı iletişim kurulan bir platform şeklindeki medya kanaludur. Nitekim Wikipedia da bir sosyal medya olarak kullanıcılarının kendi ürettiği içeriği yayınladığı ve paylaştığı online bir ağıdır. Daha önce de internetin sağladığı sosyal medya zemininin kişilerin bilgi ve düşüncelerini açıklama, karşılıklı paylaşma ve yaymaları için vazgeçilmez niteliğine vurgu yapan Anayasa Mahkemesi sadece düşünceyi açıklamanın değil, aynı zamanda bilginin elde edilmesi açısından günümüzde en etkili ve yaygın yöntemlerden biri haline gelen sosyal medya araçları konusunda yapılacak düzenleme ve uygulamalarda devletin ve idari makamların çok hassas davranmaları gerektiğini ifade etmiştir (bkz. *Youtube Llc Corporation Service Company ve diğerleri*, § 52).

70. İnternetin ifade özgürlüğü üzerindeki önemine karşın internet ortamında üretilen içeriklerin bir kısmının birey, millet ve devlet hayatı için ciddi riskler barındırdığı; kendine has özellikleri nedeniyle internetin aynı zamanda ciddi biçimde suistimal edildiği de açıktır. Sosyal hayatı zenginleştiren, bilgi edinme süreçlerini kolaylaştıran, yeni iş fırsatları doğuran internet; aynı zamanda bazı bireylerin başta kişilik hakları olmak üzere temel haklarına ağır saldırıların gerçekleştirildiği; yanlış bilgilerin yayılması, siber zorbalık, sanal dolandırıcılık, pornografi, çocuk istismarı, fuhuş, kumar, şiddetin, nefretin ve ırkçılığın yayılması, terörizmin desteklenmesi ve yaygınlaştırılması gibi topluma ve devlete yönelik gerçek güvenlik risklerinin ve zararlarının oluşmasına neden olan bir ortam haline gelebilmektedir.

71. Şüphesiz bu risklerle mücadelede yalnızca internete getirilecek kısıtlamalar ile başarılı olabilmek mümkün değildir. İnternetin sınır tanımayan özelliği ve hiçbir ülkenin tekelinde olmaması devletlerin bu alana müdahale konusundaki başarı şansını azaltmaktadır. İnternet ortamında yer alan içeriğe müdahalenin bir aracı olarak kullanılan erişimin engellenmesi tekniklerinin etkili olabilmesi için engellemenin ülke genelindeki internet trafiğinin tüm çıkış noktalarında uygulanması gerekmektedir. Bu sebeplerle günümüzde devletler çocuğun cinsel istismarı, nefret söylemi, terörizm gibi demokratik toplum düzenini tehdit eden suçları barındıran içeriklerle mücadele etmekte, bu tür içeriklerin internet ortamında yayılmasını önlemek için çeşitli yasal düzenlemeler yapmakta ve suç teşkil eden içeriklerle mücadelede uluslararası işbirliğine gitmektedir.

72. Açıktır ki söz konusu uluslararası işbirliğinin sağlanması, temel hakların gözetildiği ve titizlikle uygulanan bir yasal çerçevenin yanısıra kamu gücünü kullanan organların müdahalelerinin haklılığını; kamuoyunun ve bireylerin sahip oldukları hakların dengelendiğini yeterince gösterebilmeleri ile mümkündür.

(3) 5651 Sayılı Kanun'un 8/A Maddesine Dayanan Erişimin Engellenmesi Kararı Hakkında Bazı Tespitler

73. Anayasa Mahkemesi, *Birgün İletişim ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.* kararında 5651 sayılı Kanun'un 8/A maddesi ile getirilen içeriğin yayından çıkarılması ve yayına erişimin engellenmesi kararlarına yönelik usulü ayrıntılı bir şekilde incelemiştir (*Birgün İletişim ve Yayıncılık Ticaret A. Ş.*, §§ 63-72). Buna göre Kanun'un 8/A maddesi ile kanun koyucu, internet ortamında işlenen suçlarla mücadelenin daha etkin bir şekilde yapılabilmesi ihtiyacı nedeniyle özel ve hızlı sonuç alınabilecek bir tedbir usulü öngörmüştür (*Birgün İletişim ve Yayıncılık Ticaret A. Ş.*, § 63).

74. 5651 sayılı Kanun'un 8/A maddesi kapsamında Başkan tarafından internet ortamında yer alan yayınlarla ilgili olarak içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi yolu ancak gecikmesinde sakınca bulunan, dolayısıyla ivedilikle müdahale etmeyi gerektirecek hâllerde işletilmesi gereken istisnai bir yoldur. Yetkili makamlardan bu yolun gecikmesinde sakınca bulunan hâllere özgü olarak kullanılması gereken istisnai bir yol olduğu bilinciyle hareket ederek hassasiyetle karar vermeleri beklenir (*Birgün İletişim ve Yayıncılık Ticaret A. Ş.*, § 71).

75. Şiddeti öven, kişileri terör örgütünün yöntemlerini benimsemeye, şiddet kullanmaya, nefrete, intikam almaya veya silahlı direnişe tahrik ve teşvik eden yayınlar gibi internet ortamında demokratik toplum düzenini tehlikeye atan yayınların daha ileri bir inceleme yapılmaya gerek olmaksızın ilk bakışta anlaşılabilirdiği hâllerde 5651 sayılı Kanun'un 8/A maddesinde öngörülmüş olan ve Başkan tarafından verilen kararı içeren istisnai usul işletilebilir (*Birgün İletişim ve Yayıncılık Ticaret A. Ş.*, § 72).

76. Böyle durumlarda başvuruya konu İnternet yayınına erişimin engellenmesi tedbirinin alınmasının haklılığı, ancak görünüşte veya ilk bakışta haklılık olarak nitelendirilebilir. İnternet ortamındaki yayınlara idare tarafından yapılan müdahalelerin, gecikmesinde sakınca bulunan hâller ve müdahalenin haklılığının ilk bakışta anlaşılabilirdiği durumlarla sınırlanması kamusal menfaatlerin hızlı bir şekilde korunması ihtiyacıyla ifade hürriyeti arasında adil bir denge sağlayacaktır (*Birgün İletişim ve Yayıncılık Ticaret A. Ş.*, §§ 71-72; *Ali Kıdık*, B. No: 2014/5552, 26/10/2017, §§ 62-63).

77. İnternet yayınının demokratik toplum düzenini tehlikeye atıp atmadığının belirlenmesi daha ileri bir incelemeyi gerektiriyorsa ve müdahalenin haklılığı ilk bakışta anlaşılamiyorsa yayınların idare tarafından engellenmesi biçimindeki istisnai usul yerine yine 5651 sayılı Kanun'un 8/A maddesinde öngörülmüş olan "mahkeme yolunun" işletilmesi gerekir.

(4) 5651 Sayılı Kanun'un 8/A Maddesi Kapsamında Erişimin Engellenmesine Karar Verilmesi Biçimindeki Müdahalelerde İdari ve Yargısal Makamlar Tarafından Gözetilmesi Gereken Hususlar

78. Anayasa Mahkemesi, *Birgün İletişim ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.* kararında 5651 sayılı Kanun'un 8/A maddesi kapsamında idare tarafından internet ortamında yer alan yayınlarla ilgili olarak içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesine karar verilmesi biçimindeki müdahalelerde dayanılan gerekçelerin ifade özgürlüğünü kısıtlama bakımından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olabilmesi için idari ve yargısal makamlar tarafından gözetilmesi gereken hususları da belirlemiştir (*Birgün İletişim ve Yayıncılık Ticaret A. Ş.*, §§ 73-75).

79. Erişimin engellenmesi kararı onayına sunulan sulh ceza hâkimliğinin ve itiraz merciinin, erişimin engellenmesi kararının verilmesini talep eden ve/veya kararı veren idari makamlarla aynı sonuca ulaşmaları ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya atıfla kararlarına yansıtmaları, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli kabul edilebilir. Bununla birlikte sulh ceza hâkimliğinin erişimin engellenmesine ilişkin BTK kararlarının gerekçelerini tekrar ettiği veya atıfla yetindiği hâllerde Anayasa Mahkemesi, dayanan BTK kararlarının gerekçelerini denetleyecektir. İfade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahaleler Anayasa'nın 26. maddesini ihlal edecektir (*Birgün İletişim ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.*, § 73).

80. *Birgün İletişim ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.* (aynı kararda bkz. § 74) kararında, mevcut başvuruya benzer şikâyetlerde derece mahkemelerinin ve kamu gücünü kullanan diğer organların gerekçelerinin ilgili ve yeterli sayılabilmesi için kararlarda bulunması gereken ve benzer başvuruların koşullarına göre değişebilecek unsurlar şu şekilde sıralanmıştır:

i. Başkan tarafından internet içeriğine erişimin engellenmesi kararı verilebilmesi için gecikmesinde sakınca bulunan bir durumun varlığı idari ve/veya yargısal makamlar tarafından ortaya konulmalıdır.

ii. Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerin yaşam hakkı ile kişilerin can ve mal güvenliğinin korunması, millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi veya genel sağlığın korunması sebeplerinden bir veya birkaçına bağlı olarak ortaya çıkabileceği dikkate alındığında yayının içeriği ile bu sebepler arasındaki ilişkinin tam olarak gösterilmesi gerekir.

iii. Böyle bir analizin yapılabilmesi için, söz konusu yayının terör örgütleriyle veya terör faaliyetlerinin meşru gösterilmesiyle bir ilişkisi varsa ifade özgürlüğü ile demokratik toplumun terör örgütlerinin faaliyetlerine karşı kendini korumaya ilişkin meşru hakkı arasında denge kurulmalıdır.

81. Zikredilen dengelemenin yapılabilmesi için incelenmesi zorunlu hususlar da *Birgün İletişim ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.* kararında açıklanmıştır. Mezkûr dengelemenin yapılabilmesi için;

- Bütünüyle ele alındığında müdahaleye konu yayının özel bir kişiyi, kamu görevlilerini, halkın belirli bir kesimini veya devleti hedef gösterip göstermediğinin, onlara karşı şiddete teşvik edip etmediğinin,

- Yayınla bireylerin fiziksel şiddet tehlikesine maruz bırakılıp bırakılmadığının, bireylere karşı nefretin alevlendirilip alevlendirilmediğinin,

- Yayında iletilen mesajda şiddete başvurma'nın gerekli ve haklı bir önlem olduğunun ileri sürülüp sürülmediğinin,

- Yayınla şiddetin yüceltilip yüceltilmediğinin, kişilerin nefrete, intikam almaya, silahlı direnişe tahrik edilip edilmediğinin,

- Yayının suçlamalara yer vererek veya nefret uyandırarak ülkenin bir kısmında veya tamamında daha fazla şiddete sebebiyet verip vermeyeceğinin,

- Yayının kişi veya kuruluşları paniğe yöneltecek yalan ve yanlış bilgileri, tehdit ve hakaret oluşturan ifadeleri içerip içermediğinin,

- Yayın tarihinde ülkenin bir kısmında veya tamamında çatışmaların yoğunluk derecesi ile ülkedeki tansiyonun yükseklik derecesinin yayına erişimin engellenmesi kararına etki edip etmediğinin,

- Karara konu sınırlayıcı tedbirin demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacıyla yönelik olup olmadığının ve tedbirin başvurulabilecek en son çare niteliğinde bulunup bulunmadığının,

- Son olarak sınırlamanın güdülen kamu yararı amacını gerçekleştirmek için ifade özgürlüğüne en az müdahale eden ölçülü bir sınırlama niteliğinde olup olmadığının

yayının içeriğiyle birlikte değerlendirilmesi gerekir.

(5) Genel İlkelerin Somut Olaya Uygulanması

82. Wikipedia; dünya üzerinde milyonlarca kullanıcısı olan ve sistemde yer alan içeriklerin kullanıcılar tarafından oluşturulduğu bir internet platformudur. Wikipedia'ya yeni bir içerik eklenmesi veya var olan içeriğin zenginleştirilmesi, içeriklerde bulunan bazı bilgilerin güncellenmesi, bazılarının silinmesi gibi değişiklikler sistemde kayıtlı, editör olarak adlandırılan kullanıcılar tarafından yapılmaktadır. Çevrim içi ansiklopedi olarak nitelendirilen ve her alanda önemli miktarda bilgi barındıran Wikipedia, her gün milyonlarca kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Sitede yer alan arama butonu sayesinde bilgi edinilmek istenen konu hakkındaki içerikler kısa sürede bulunabilmekte, iç bağlantılar aracılığıyla da aranılan konu ile alakalı daha fazla bilgiye erişilebilmektedir. Böyle bir platformun bilginin herkes tarafından ulaşılabilir olmasına sağladığı katkı tartışmasızdır. Dolayısıyla bilgi alma ve verme özgürlüğüne halel gelmemesi için Wikipedia'da yer alan içeriğe erişimin engellenmesi yoluyla yapılacak bir müdahalenin demokratik toplumda gerekli olduğu ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya konulmalıdır.

83. Başvuru konusu olayda iki URL adresinde yer alan içerik nedeniyle Wikipedia sitesinin tamamına erişim engellenmiştir. Bahsi geçen URL adreslerinden ilki "*State-Sponsored Terrorism*" (*Devlet Destekli Terörizm*) başlığı altında bulunmaktadır. Bu başlık altında on altı ülke belirtilmiştir. Ülke adlarına verilen bağlantılarla her birinin terörizme sağladığı iddia edilen desteğe ilişkin açıklamalara ulaşılmaktadır. Erişimin engellenmesi tedbirinin konusu "*Turkey*" alt başlığında yer alan içeriktir. Diğer URL adresi ise "*Foreign involvement in the Syrian Civil War*" (*Suriye İç Savaşına Yabancı Katılımı*) başlığının altında bulunmaktadır. Bu başlık altında Suriye'deki iç savaşla bağlantılı görülen ülkeler "*Support for the Syrian Ba'athist government*" (*Suriye Baas hükümetine destek*) ve "*Support for Syrian opposition*" (*Suriye Muhalefetine Destek*) başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Erişimin engellenmesi tedbirinin konusu "*Support for Syrian opposition*" başlığı altındaki "*Turkey*" alt başlığında yer alan içeriktir (§ 16).

84. Her iki URL adresindeki içerik de Suriye'de yaşanan iç savaşın önemli dış aktörlerinden biri olarak nitelendirilen Türkiye'nin mevcut rejime karşı, terör örgütleri de dâhil olmak üzere Suriye'deki muhalif güçleri desteklediği iddiaları ile ilgilidir. Türkiye'nin IŞİD gibi terör örgütlerine maddi yardımın yanında askerî ve lojistik destek sağladığı ve IŞİD ile petrol ticareti yaptığı ileri sürülmektedir.

85. URL adreslerinde yer alan maddeler incelendiğinde iddiaların önemli bir kısmının ulusal ve uluslararası basında yer alan haberlere dayandırıldığı görülmektedir. Wikipedia'ya erişim engellenmiş olmakla birlikte referans yapılan bu kaynakların tamamına yakını internet üzerinden erişilebilir durumdadır. İçeriklerde ayrıca başta Türkiye'deki iktidar ve anamuhalefet partisi yetkililerinin beyanları olmak üzere ulusal ve uluslararası kamuoyunda tanınmış kişilerin açıklamalarına da yer verilmektedir. Bazı iddialara ise herhangi bir dayanak gösterilmediği veya kaynaklarının güvenilirliğinin tartışmalı olduğu anlaşılmaktadır.

86. URL tabanlı engelleme teknik olarak mümkün olmaması ve birinci başvurusunun da anılan içerikleri internet sitesinden çıkarmaması, erişimin engellenmesi tedbirinin sitenin tamamına yönelik olarak uygulanmasına neden olmuştur. Gerek idari makamlar gerek Sulh Ceza Hâkimliği, erişimin engellenmesi tedbirinin gerekçesi olarak yalnızca anılan içeriklerin 5651 sayılı Kanun'un 8/A maddesi kapsamında "*Yaşam hakkı ile kişilerin can ve mal güvenliğinin korunması, milli güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi*" açısından gecikmesinde sakınca bulunan hâl kapsamında olmalarını göstermişlerdir. Sulh Ceza Hâkimliği, birinci başvurusunun erişimin engellenmesi tedbirinin kaldırılmasına yönelik başvurusunu ise anılan içerikler ile uluslararası platformda ve ülke içinde Türkiye'nin saygınlık ve itibarını zedeleyecek, terörü destekleyen bir devlet olduğu izlenimi verecek derecede haksız nitelikte saldırıda bulunulduğu gerekçesiyle reddetmiştir (bkz. § 20).

87. Öncelikle belirtmek gerekir ki 5651 sayılı Kanun'un 8/A maddesi kapsamında Başkan tarafından internet ortamında yer alan yayımla ilgili olarak içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesine karar verilmesi biçimindeki yol ancak gecikmesinde sakınca bulunan, dolayısıyla ivedilikle müdahale etmeyi gerektirecek hâllerde işletilmesi gereken istisnai bir yoldur (*Birgün İletişim ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.*, § 72). Somut olayda Wikipedia'ya erişim Kanun'un 8/A maddesine dayanılarak engellenmiş, ancak idari makamlarca da derece mahkemelerince de anılan Kanun maddesi kapsamında yapılan müdahalelerde gözetilmesi gereken hususlar (bkz. § 78-81) değerlendirilmemiştir. Erişimin engellenmesi kararına konu URL adreslerinde yer alan yayınların içeriği ile sınırlama sebebi arasındaki ilişki ortaya konulamadığı gibi gecikmesinde sakınca bulunan bir durumun varlığı da gösterilememiştir.

88. Diğer taraftan "*millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi*" gibi ayrıntılı olarak somutlaştırılması ve önceden bilinmesi mümkün olmayan durumları ifade eden ibarelerin içerik ve kapsamlarının kanun koyucu tarafından önceden tek tek belirlenmesi mümkün değildir. Söz konusu ibarelere, uygulama ve yargı kararlarıyla zaman içinde anlam kazandırılarak ibarelerin genel çerçevesi belirlenmekte ve içerikleri somutlaştırılmaktadır (AYM, E.2014/149, K.2014/151, 2/10/2014). Bununla birlikte anılan ibarelerin keyfi uygulamalara yol açacak şekilde ve geniş yorumlanması ifade özgürlüğünün ihlaline sebebiyet verebilecektir (*Birgün İletişim ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.*, § 68). Başvuru konusu olaydaki erişimin engellenmesi kararında, iki URL adresinde yer alan içeriğe "*millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması*" kapsamında müdahale etmeyi haklı kılacak somut herhangi bir gerekçe gösterilmemiştir. Dahası başvurusunun erişimin engellenmesi kararına karşı yaptığı itiraz, içeriklerin "*Devletin itibarını zedelemiş olması*" gibi hangi sebeplerle "*millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması*" kapsamında ele alındığı anlaşılamayan bir gerekçeyle reddedilmiştir. Bu durum söz konusu kavramların geniş yorumlandığını düşündürmektedir.

89. Somut olayda olduğu gibi kanunun izin verdiği müdahale sebeplerinin somut bağlantılar kurulmadan keyfiliğe yol açıldığı izlenimi oluşturacak şekilde geniş yorumlanması, kişilerin hukuki durumlarını belirsizleştirir ve kuralı öngörülemez hâle getirir. Bu durumun oluşturacağı caydırıcı etki de başvuru ile birlikte aynı özgürlüğü kullanmak isteyen geniş kitlelerin ifade özgürlüğü üzerinde yaygın ve ağır bir baskıya neden olur.

90. Wikipedia, içeriğinde bulunan maddelerin subjektif bilgiler içerebileceğini, hatta sisteme veri girişinin herkese açık olması nedeniyle zaman zaman kötü niyetli girişimlere de maruz kalabildiğini belirtmekte; kullanıcılarını, sağladığı bilgilerin kesin ve değişmez doğrular olmayabileceği konusunda açıkça uyarılmaktadır. Wikipedia, içeriğindeki maddelerin ancak uzun tartışmalar neticesinde ve zamanla tarafsız bir maddeye dönüştüğünü, bu sürecin aylar hatta bazen yıllar alabildiğini ifade etmektedir (bkz. § 11).

91. Başvuru konusu olayda da erişimin engellenmesi kararının ardından bağımsız, gönüllü Wikipedia editörleri tarafından karara konu maddeler üzerinde kapsamlı değişiklikler yapılmış, maddeler daha tarafsız ve özenli bir üslupla yeniden kaleme alınmaya çalışılmış, güvenilirliği düşük ve doğrulanamayan içerikler ve bu içeriklerin alıntılı olduğu kaynaklar çıkarılmıştır. Bu kapsamda Türkiye'nin radikal oluşumlara destek verdiğine ilişkin iddiaların önemli bir kısmı silinmiştir. Ayrıca Nusra Cephesi ve IŞİD hakkındaki paragraflar büyük ölçüde revize edilmiş ve nispeten bilinirliği yüksek ve farklı bakış açılarını yansıtan kaynaklara da atıf yapılmıştır. Son olarak Suriye'den Türkiye'ye yapıldığı iddia edilen petrol kaçakçılığına ilişkin haberlere karşılık Türkiye'nin ve Irak Kürt Bölgesel Yönetiminin petrol kaçakçılığı iddialarını yalanladığına ilişkin bir cümle ile ABD'nin Türkiye Büyükelçisi John R. Bass'ın bu iddiaların asılsız olduğunu açıkladığı ve 2014 yılındaki bu iddiaları dolayısıyla CIA'in özrünü içeren bir paragraf eklenmiştir (bkz. § 27).

92. Wikipedia'ya erişimin Türkiye'den engellenmiş olması sadece içerik sağlayıcı konumunda olan birinci başvuru sahibinin bilgi ve fikirleri yayma hakkına müdahale oluşturmamış, aynı zamanda Türkiye'deki kullanıcıların bilgi ve fikirlere erişme hakkını da sınırlandırmıştır. Üstelik erişimin engellenmiş olması, karara konu içeriklerin Türkiye'deki Wikipedia kullanıcıları arasında tartışmaya açılmasına engel olmuş; aktif Wikipedia editörlerinin anılan içeriklere katkı sunma, bu içeriklerde düzenleme ve değişiklik yapabilme imkanlarını elinden almıştır.

93. Wikipedia yazarları ve editörleri somut olaydaki müdahaleye neden olarak gösterilmiş olan içerikleri güncellemiş ve daha objektif hâle getirmiştir. Söz konusu maddeler bugün dahi güncellenmeye devam etmektedir. Buna karşılık idare ve derece mahkemeleri internet sitesinin bu sürekli yaşayan bir ansiklopedi olma özelliğini kararlarında gözetmemişlerdir.

94. Son olarak somut olayda erişim engellemeye konu içerikler nedeniyle daha sonra bir ceza soruşturması ve kovuşturmasının açıldığını bildirilmediği de eklenmelidir. Makaleleri yükleyen kişilerin kimliğini tespit etmenin zorluğu nedeniyle bir soruşturma açmak anlamsız olarak görülse bile makale içeriklerinde yer alan ve çoğu tartışmalı ifadelerin sahipleri bilindiği halde bu kişiler hakkında da bir ceza soruşturması yoluna başvurulmasının tercih edilmemiş olması, makalelerde Wikipedia'nın kapatılmasını haklı gösteren vahim nitelikte bir içerik bulunmadığını göstermektedir.

95. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde idari ve/veya yargısal makamlarca başvuruya konu internet sitesine erişimin engellenmesi şeklindeki kısıtlamanın zorlayıcı bir nedene dayandığının ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterilemediği sonucuna varılmaktadır.

96. Mevcut durumda erişimin engellenmesi tedbiri sürekli hâle gelmiştir. Bu şekilde süresiz hale gelen kısıtlamaların -internet sitesinin tamamına erişimin engellendiği de dikkate alındığında- ifade özgürlüğü üzerinde oldukça orantısız bir müdahale teşkil edeceği açıktır.

97. Açıklanan gerekçelerle birinci, üçüncü ve dördüncü başvuruların ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Anayasa'nın 26. maddesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muammer TOPAL, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamışlardır.

4. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

98. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı ve (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...”

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

99. Başvurucular, ihlalin tespiti talebinde bulunmuşlardır.

100. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* kararında, Anayasa Mahkemesince bir temel hakkın ihlal edildiği sonucuna varıldığında ihlalin ve sonuçlarının nasıl ortadan kaldırılacağı belirlenmesi hususunda genel ilkelere yer verilmiştir ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 57-60). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelere birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (*Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, B.No: 2016/12506, 7/11/2019).

101. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin, yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

102. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanununun 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin 1

numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir. (Mehmet Doğan [GK], §§ 58-59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66-67).

103. Wikipedia isimli internet sitesine erişimin engellenmesine karar verilmesinin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun düşmediği ve bu nedenle birinci, üçüncü ve dördüncü başvuru sahiplerinin ifade özgürlüklerinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin öncelikle idarenin işleminden kaynaklandığı anlaşılmıştır. Bununla birlikte ihlalin derece mahkemelerince de giderilememiş olması sebebiyle aynı zamanda mahkeme kararından da kaynaklandığı söylenebilir.

104. Bu durumda ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

105. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 257,50 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.732,50 TL yargılama giderinin birinci başvurucuya; 257,50 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.732,50 TL yargılama giderinin ise üçüncü ve dördüncü başvuru sahiplerine müştereken ödenmesine, ikinci başvuru tarafından yapılan yargılama giderlerinin ise başvuru üzerinde bırakılmasına karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın ikinci başvuru yönünden *kişi bakımından yetkisizlik* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın birinci, üçüncü ve dördüncü başvuru sahipleri yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün birinci, üçüncü ve dördüncü başvuru sahipleri yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE Muammer TOPAL, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

Başvuru Numarası : 2017/22355

Karar Tarihi : 26/12/2019

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (2017/2956 D. İş) GÖNDERİLMESİNE,

D. 1. 257,50 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.732,50 TL yargılama giderinin BİRİNCİ BAŞVURUCUYA; 257,50 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.732,50 TL yargılama giderinin ise ÜÇÜNCÜ ve DÖRDÜNCÜ BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

2. İkinci başvuru tarafından yapılan yargılama giderlerinin ise başvuru üzerinde BIRAKILMASINA,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuru sahiplerinin Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 26/12/2019 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Başvuru Numarası : 2017/22355
Karar Tarihi : 26/12/2019

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

KARŞI OY

1. Mahkememiz çoğunluğunca, www.wikipedia.org adlı internet sitesinde yer alan iki ayrı URL adresindeki bir kısım içerikler nedeniyle anılan internet sitesine uygulanan erişimin engellenmesi kararı ile birinci, üçüncü ve dördüncü başvuruçuların Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüklerinin ihlal edildiğine karar verilmiştir. Aşağıda açıklanan nedenlerle çoğunluk görüşüne dayalı ihlal kararına katılmıyoruz.

2. Somut olayda başvuruya konu karar anılan internet adreslerinde ülkenin iç ve dış güvenliğini tehdit edici, kamu düzeninin bozulmasına neden olucu bazı içeriklere yer verildiğinin tespit edildiğinden bahisle verilmiştir.

3. T.C. Başbakanlık Güvenlik İşleri Genel Müdürlüğü'nce 28.04.2017 tarihinde Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanlığına yazılan yazıyla, "... *www.wikipedia.org adlı internet sitesinde yer alan iki ayrı URL adresinde terörü öven, kişileri şiddete ve suça teşvik eden, onların can ve mal güvenliklerini tehdit eden, kamu düzeni ve milli güvenliğin bozulmasını amaçladığı sonucuna ulaşılan ve 5651 sayılı Kanunun 8/A maddesinde yer alan "yaşam hakkı ile kişilerin ve mal güvenliğinin korunması, milli güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi" açısından gecikmesinde sakınca bulunan hâller kapsamında değerlendirilen yazı ekindeki iki içeriğin çıkarılması, çıkarılmaması durumunda içeriklere erişimin engellenmesi, içeriklere erişimin engellenmemesi durumunda da alan adı üzerinden internet sitesinin tümüne yönelik erişimin engellenmesi ...*" kararı verilmesi talep edilmiştir.

4. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanlığınca 5651 sayılı Kanun'da öngörülen usule uygun olduğu değerlendirilen talep üzerine, talepte belirtilen internet adresindeki yayınlara ilişkin olarak "*içeriğin çıkarılmasına; ilgili içeriklerin derhal ve en geç dört saat içinde çıkarılmaması ve içeriklere erişimin engellenmemesi nedeniyle sitenin tümüne yönelik olarak erişimin engellenmesine*" karar verilmiştir.

5. Karar, uyar – kaldır mekanizması uygulanarak ve gereğinin en geç dört saat içinde yerine getirilmesi istemli olarak, yasal bildirimlerde kullanılmak üzere Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanlığına sunulmuş olan e-posta adresleri üzerinden Wikimedia Vakfı'na ve Türkiye'de vekâlet vermiş oldukları avukatlara 28.04.2017 günü saat 16.37 itibarıyla bildirilmiştir.

6. Bildirimin üzerinden yaklaşık 14 saat geçmesine rağmen kararın gereğinin yerine getirilmediğinin tespiti üzerine ve teknik nedenlerle de (spesifik olarak içeriklere erişimin engellenmesi uygulanamadığından) ilgili Kanun hükmü gereğince <https://www.wikipedia.org> internet sitesinin tümüne erişimin engellenmesi tedbiri uygulanmış ve karar Hâkim onayına sunulmuştur.

7. Hâkimlikçe, internet sitesinin tümüne yönelik erişimin engellenmesi kararı 29.04.2017 tarihinde onaylanmış, ancak çıkarılması istenilen içeriklere internet sitesi tarafından erişimin engellenmesi halinde, sitenin tümüne uygulanan erişimin engellenmesi kararının kaldırılmasına karar verilmiştir.

8. Karara itiraz edilmiştir. İtirazı inceleyen Sulh Ceza Hâkimliğince, istem konusu içeriklerde, “... *Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Suriye ülkesinde yaşanan iç savaşı başlatanlardan olduğu, terör örgütlerini desteklediği, onlara finans ve silah yardımıyla bulunduğu gibi Türk Devleti'nin uluslararası platformlarda ve ülkesi içerisinde saygınlık ve itibarını zedeleyecek, terörü destekleyen bir devlet olduğu izlenimini verecek haksız ve mesnetsiz saldırılarda bulunduğu*...” gerekçesiyle itiraz reddedilmiştir.

9. İtirazın reddedilmesinin ardından da bireysel başvuruda bulunulmuştur.

10. Yukarıdaki açıklamalar bağlamında, bazıları doğrulanmaya muhtaç olsa da, barındırdığı sayılamayacak kadar çok sayıdaki bilgi ile temel bir başvuru kaynağı haline gelmiş bulunan, kişilere çok sayıdaki içerik arasından özgür seçim şansı sunan, kamusal tartışmalara aktif katılım olanağı sağlayan, bu haliyle kitlesel haberleşme ve iletişim aracı olarak yaygın şekilde kullanılan ve geleneksel yöntemlere göre gittikçe daha çok tercih edilen internetin ve konusu suç oluşturmamak kaydıyla bilgi ve fikir alıp verme/aktarma şeklinde internet üzerinden icra edilen eylemlerin haberleşme hürriyeti kapsamında olduğunda ve modern demokrasilerde başta haberleşme hürriyeti ve ifade özgürlüğü olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin kullanılması bakımından büyük bir önem taşıdığına kuşku bulunmamaktadır .

11. Hal böyle olunca, internete ilişkin yasal, idari ve yargısal kural, karar ve uygulamalarda, internet üzerinden gerçekleştirilen bilgi akışını olumsuz yönde etkileyecek müdahalelerin belirlenmesi bağlamında özen gösterilmesi, yasa dışı olarak nitelendirilecek içeriğe veya hizmete erişimin engellenmesine ilişkin kuralların belirlenmesinde, uygulanmasında ve kararların alınmasında Anayasa'nın 13 ve 26. maddelerinin (AİHS'nin 8, 10 ve 11. maddelerinin) gözetilmesi gerekmektedir.

12. Bununla birlikte, yukarıda da belirtildiği üzere internet ortamında üretilen/yer verilen bir kısım içeriklerin millet ve Devlet hayatı için ciddi riskler barındırabildiği, sosyal hayatı zenginleştiren, bilgi edinme süreçlerini kolaylaştıran, yeni iş fırsatları doğuran internetin; aynı zamanda bireylerin başta kişilik hakları olmak üzere, bir kısım temel haklarına ağır saldırıların gerçekleştirildiği, yanlış bilgilerin yayılmasına, siber zorbalığın, sanal dolandırıcılığın, pornografinin, çocuk istismarının, fuşşun, kumarın, şiddetin, nefretin ve ırkçılığın yayılmasına, terörizmin desteklenmesine ve yaygınlaştırılmasına, böylece topluma ve devlete yönelik gerçek güvenlik risklerinin ve zararlarının oluşmasına neden olan bir ortam haline dönüştürülebildiği de herkesçe bilinen bir gerçekliktir.

13. Bu durum nedeniyle, internet ortamına konulan ve kısa bir süre içerisinde ve aynı anda dünyanın her yerinde görülebilecek olan suç niteliğindeki içeriklerin internet ortamından çıkarılması veya internet ortamında görülmesinin önlenmesi kimi zaman bir zorunluluk olarak ortaya çıkabilmektedir.

14. Durum böyle olmakla birlikte, internetin sınır tanımayan özelliği ile hiçbir ülkenin tekelinde olmaması ve ilgili ülkelerin veya gerçek veya tüzel kişiliklerin bu alanda işbirliği yapmaya her zaman ve her durumda yanaşmaması gibi nedenlerle içeriklere müdahalede esnek davranılması her zaman mümkün olamayabilmekte, kimi zaman daha kapsamlı bazı tedbirlere başvurulması bir zorunluluk olarak ortaya çıkabilmektedir.

15. Ayrıca, suç ve suçlularla mücadelede, internet trafiğinin farklı ülkeleri saniyeler içerisinde geçerek akması, karmaşık bir yapı içerisinde belli bir noktadaki bir sorunun, dünyanın uzak başka bir noktasındaki internet trafiğini olumsuz yönde etkileyebilmesi, web

sitelerini barındıran sunucuların dünyanın her tarafına yayılmış olması, genel veya bölgesel internet noktalarının kontrol ve bakımının gerekli olması gibi internetin diğer kitle iletişim araçlarından farklı doğa ve özellikleri, çok boyutlu çok aktörlü dinamik ve dağıtık yapısı, tekniği, işleyiş biçimi, alt yapı ve “ulusal sınırsızlık/uluslararası niteliği” bir takım zorlukları beraberinde getirmekte, bu da internet platformunun düzenlenmesini ve bu alana özgü bazı özel sınırlamalar getirilmesini zorunlu kılmaktadır.

16. Yukarıda da belirtildiği üzere, somut olayda, www.wikipedia.org adlı internet sitesine erişimin engellenmesine, bu sitede yer alan iki ayrı URL adresinde ülkenin iç ve dış güvenliğini tehdit edici, kamu düzeninin bozulmasına neden olucu bazı içeriklere yer verildiğinin tespit edildiğinden bahisle karar verilmiştir.

17. Anılan içeriklere erişimin engellenmesi amacıyla Wikipedia isimli internet sitesinin tamamına yönelik olarak erişimin engellenmesi biçiminde getirilen bu kısıtlama, içerik sağlayıcı sıfatı nedeniyle birinci başvurunun, kullanıcı sıfatı nedeniyle de üçüncü ve dördüncü başvuru sahiplerinin ifade (bilgi alma ve verme) özgürlüklerine bir müdahale niteliğindedir. Başvuru sahiplerinin ifade özgürlüklerine yapılan söz konusu müdahalenin ihlal sonucu doğurmayan, başka bir ifadeyle Anayasa'nın 13. maddesine uygun bir müdahale olarak nitelendirilebilmesi için, müdahalenin, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ulaşılmak istenilen amaç için gereken ölçüde olması; demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için de, hem zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve hem de orantılı olması gerekmektedir.

18. Bununla birlikte, bireylerin fikirlerini ifade özgürlüğü yoluyla ifade etme hakları ile Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçlar arasında adil bir dengenin kurulması da gerekmektedir. Zira bir olayda meşru amaçların bulunması tek başına bir hakkı ortadan kaldırmamaktadır. Dolayısıyla meşru amaçla hak arasında olayın şartları içinde bir denge kurulması gerekmektedir.

19. Ayrıca belirtmek gerekir ki, ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin acil ve zorunlu toplumsal bir ihtiyacın karşılanması için uygun ve elverişli olup olmadığı, müdahalenin yapılması konusunda ortaya konulan gerekçelerin amaca uygunluğu ve yeterliliği konularında kamu otoritelerinin önemli bir takdir yetkileri vardır.

20. Somut olayda başvuru sahiplerinin ifade özgürlüklerine yapılan müdahale, 5651 sayılı Kanun'un 8/A maddesi hükmüne dayanılarak anılan maddede belirtilen “... *milli güvenlik ve kamu düzeninin korunması* ...” amacı için yapılmıştır.

21. Erişimin engellenmesi kararına konu olan içeriklerde Türkiye, Suriye’de yaşanan iç savaşın önemli dış aktörlerinden biri olarak nitelendirilmekte, Türkiye’nin mevcut rejime karşı, terör örgütleri de dâhil olmak üzere Suriye’deki muhalif güçleri desteklediği iddiaları yer almakta, el-Nusra, IŞİD gibi terör örgütlerine maddi yardımın yanında askerî ve lojistik destek de sağladığı, dahası IŞİD ile petrol ticareti yaptığı ileri sürülmektedir.

22. Bir ifadenin cezalandırılması gereken bir ifade olup olmaması, her bir olayın kendi koşullarında değerlendirilmesi gereken bir konudur. Bu duruma bağlı olarak “bir ifadenin”, dinleyenlerini, okuyanlarını ikna etmesi veya yönlendirmesi, ya da bir davranışı yapma veya yapmama yönünde etkilemesi, o “ifadenin” hayat bulduğu bağlam ve niyete, “ifadeyi” hayata geçirenlerin konumlarına ve ifadenin biçimine göre değişiklik gösterir. Bunlar ifadenin pragmatik gücünü belirler.

23. Somut olayda da söz konusu içeriklerin Türkiye'nin milli güvenliği ve kamu düzeninin bozulması bakımından bir tehdit oluşturup oluşturmadığının, erişime sunuldukları tarih itibarıyla ülkeyi çevreleyen ve milli güvenliği ve kamu düzenini kuvvetli biçimde etkileme potansiyeline sahip olan iç ve dış güvenlik koşullarıyla birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

24. Başvuru konusu içeriklerde, Türkiye'nin işbirliği yaptığı, desteklediği, onlara silah ve başka yardımlarda bulunduğu, dahası petrol ticareti yaptığı ileri sürülen örgütlerden en azından bazıları, Türkiye'nin sınır komşusu olan ülkelerde yerleşik bulunan ve Dünya güvenliği için tehdit oluşturdukları değerlendirilerek birçok ülke tarafından küresel işbirliği içerisinde mücadele edilmesi gerektiği belirtilip, küresel olarak mücadele edilen örgütlerdir. Bu örgütlerin üs olarak kullandıkları ülkelerde o dönemde yaşanan bir kısım olaylar da ülkenin milli güvenliği ve kamu düzeni ile doğrudan ilgili olaylardır.

25. Hal böyle olunca, Türk Devleti'ni, Suriye ülkesinde yaşanan iç savaşı başlatanlardan olmakla, birçok ülke tarafından Dünya güvenliği için tehdit oluşturdukları değerlendirilerek küresel işbirliği içerisinde mücadele edilen örgütlere silah yardımında ve başka yardımlarda bulunmakla, askerî ve lojistik destek sağlamakla, onlarla petrol ticareti yapmakla suçlayan içeriklerin, iç ve dış güvenliğe ilişkin o dönemdeki koşullar dikkate alındığında, ülkenin milli güvenliğini ve kamu düzenini tehdit eden niteliği haiz olmadıklarının ve gecikmesinde sakınca bulunan haller kapsamına girmediklerinin, dolayısıyla kamusal gereklilikler bakımından erişimin engellenmesi kararına konu edilemeyeceklerinin söylenemeyeceği, dolayısıyla söz konusu içerikler yönünden erişimin engellenmesine karar verilmesinin kamusal bir gereklilikten kaynaklanmadığının söylenemeyeceği sonucuna ulaşılmaktadır.

26. Bununla birlikte sitenin tümüne ilişkin engelleme kararının uygulamaya konulmasıyla birlikte ilgili internet sitesinden yararlanan kişilerin haberleşme ve diğer hakları ile Türkiye'nin milli güvenliği ve kamu düzeni bakımından kamunun hakları/yararları arasında bir çatışmanın ortaya çıktığında da kuşku bulunmamaktadır.

27. Olayda idarece, ilgili internet sitesinden yararlanan kişilerin haberleşme ve diğer haklarının korunması bakımından önce sadece içeriklere erişimin engellenmesini teminen içeriklerin siteden kaldırılması için "uyar – kaldır" mekanizması uygulanarak ve gereğinin en geç dört saat içinde yerine getirilmesi istemli olarak, yasal bildirimlerde kullanılmak üzere sunulmuş olan e-posta adresleri üzerinden Wikimedia Vakfı'na ve Türkiye'de vekâlet vermiş oldukları avukatlara bildirimlerde bulunulmuştur.

28. Bildirimde, içeriklerin siteden çıkarılmaması halinde teknik nedenlerden dolayı sadece içeriklere değil sitenin tümüne erişimin engellenmesi yönünde tedbir uygulanacağı belirtilmiş, gerek Vakıf ve gerekse avukatlar tarafından hareketsiz kalınmış, bunun üzerine de <https://www.wikipedia.org> internet sitesinin tümüne erişimin engellenmesi tedbiri uygulanmış ve karar Hâkim onayına sunulmuştur.

29. Hâkimlik kararında, internet sitesinin tümüne yönelik erişimin engellenmesi kararı onaylanmakla birlikte, çıkarılması istenilen içeriklere internet sitesi tarafından erişimin engellenmesi halinde, sitenin tümüne uygulanan erişimin engellenmesi kararının kaldırılacağı belirtilmiştir.

30. Belirtilen duruma göre, olayın bütünselliği ve konunun niteliği itibarıyla ilgili kamu otoritelerinin sahip oldukları takdir yetkisinin sınırları gözetildiğinde, www.wikipedia.org adlı internet sitesinde yer alan iki ayrı URL adresindeki içeriklere erişimin engellenmesinin kamusal gereklilikler bakımından zorunlu olduğu, dolayısıyla, başvuru sahiplerinin ifade özgürlüklerine yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu ve zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı; iki ayrı içerik nedeniyle tüm internet sitesinin erişime kapatılması tedbirine öncelikle site sahiplerinin tutumu, sonrasında da sadece ilgili içeriklere erişimin engellenmesinin teknik olarak mümkün olamaması nedeniyle başvuru sahiplerinin gözetildiğinde de müdahalenin orantılı bir müdahale teşkil ettiği, diğer bir deyişle başvuru sahiplerinin fikirlerini ifade özgürlüğü yoluyla ifade etme hakları ile Anayasa'nın 26. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen meşru amaçlar arasında adil bir dengenin sağlandığı ve derece mahkemeleri kararlarında yer alan gerekçelerin uygun ve yeterli düzeyde olduğu sonucuna varılmaktadır.

31. Öte yandan, birinci başvuru sahibi tarafından bireysel başvurudan sonraki süreçte 28.05.2018 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunulan dilekçe ile Ankara 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin erişimin engellenmesi kararının ardından bağımsız, gönüllü Wikipedia editörleri tarafından karara konu makaleler üzerinde kapsamlı değişiklikler yapıldığı belirtilip, erişimin engellenmesi kararına konu içeriklerin önemli ölçüde değiştirilmiş olması nedeniyle Hâkimliğin kararının dayanaktan yoksun kaldığı ileri sürülmüş ise de, bu durum, bireysel başvuruya konu içeriklerde gerçekten değişiklik yapıp yapılmadığını, yapıldı ise erişimin engellenmesi yönünden gereken gereklilikleri karşılayıp karşılamadığını incelemek aşama itibarıyla Anayasa Mahkemesinin görevine girmediğinden sonucu etkiler nitelikte görülmemiştir. Bununla birlikte, anılan başvuru sahibinin dilekçesinde belirttiği hususu ilgili idari makamlara ve derece mahkemelerine bildirerek, başvuruya konu kararın kaldırılmasını sağlamanın önünde hukuki ya da fiili herhangi bir engel bulunmamaktadır.

32. Ayrıca, başvuru konusu içeriklere erişimin engellenmesi kararına rağmen, birinci başvuru sahibinin de katkısıyla geliştirilen çeşitli yöntemlerle erişim sağlanabildiği, böylece başvuruya konu erişimin engellenmesi kararının işlevsiz kaldığı hususunun da Anayasa Mahkemesince yapılan incelemede gözetilmesi gereken hususlardan olmadığını da belirtmek gerekmektedir.

33. Açıklanan nedenlerle çoğunluk görüşüne dayalı ihlal kararına katılmıyoruz.

Üye
Muammer TOPAL

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ